

A MAI OTTHON

ÍRÁSBAN ÉS KÉPIEN

SZERKESZTETTE FRÄNKEL GYÖRGY ÉPÍTÉS Z

A MAGYAR MŰHELY-SZÖVETSÉG KÖNYVEI, BUDAPEST, 1933

A Magyar Műhely-Szövetség alapszabály szerű feladatává tűzte, hogy az ipar és művészet közös és együttes erejével megnevesítse a mindennapi élet használati tárgyait, nevelő és felvilágosító munkájával pedig a nagyközönség előtt ismertté tegye az ipari és művészi szempontból teljesebb „minőségi munka” értékét. A Magyar Műhely-Szövetség ebben a munkájában számít a korszerűen gondolkozó művelt közönség támogatására és az összes erőnek ilyen központosított, szervezett munkája által kifejlődéshez akarja segíteni a magyar termelésben szunnyadó erőket, amivel a nemzeti és emberi művelődésnek tesz szolgálatot

MAGYAR MŰHELY-SZÖVETSÉG

Budapest, VI., Gr. Zichy Jenő-u. 4.
Telefon: 21—2—75., 22—6—75.

Előszó. <i>Kozma Lajos.</i>	3
A mai otthon. <i>Frankel György.</i>	7
Új törekvések a lakóházépítkezéseknél. <i>Szirmai József.</i>	24
Alaprajzi megoldások. <i>Bálint Ferenc.</i>	26
Egy kis ismertetés az iparosmunkákról:	
Az asztalos munka. <i>Fodor Pál.</i>	28
A kárpitos munka. <i>Stern Károly.</i>	29
Az ülőbútor. <i>Heisler Andor.</i>	31
A fémbútor. <i>Haidekker Miklós.</i>	32
Szobafestés, tapétázás. <i>Hantos Árpád.</i>	34
A villanszerelés. <i>Lobi Bálint.</i>	35
A fűtés. <i>Koch Imre.</i>	37
Új anyagok és új felhasználási módok:	
Az üvegek. <i>Fischer Dezső.</i>	39
Az eternit. <i>Milhofer M. K.</i>	39
A celluloid. <i>Redő Kálmán.</i>	40
A linoleum. <i>Császár Imre.</i>	40
A gumi. <i>Pohl Kálmán.</i>	41
A mai iparművészet. <i>Szokolay Béla.</i>	42
Kézimunkák. <i>Kórody György.</i>	43
A textiliák. <i>Goldstern Ernő.</i>	43
Szőnyegek. <i>Bor Pál.</i>	44
Otthonunk gondozása:	
Bútoraink helyes kezelése. <i>Bálint Ferenc.</i>	46
Szobanövények ápolása. <i>Kersehitz Irma.</i>	48
Oyánozás. <i>Stem Jenő.</i>	50
Régi bútorok átalakítása. <i>Kovács Zsuzsanna.</i>	51
Mikor kap napot a lakás. <i>Beutum János.</i>	53
Képek.	55—128

*A szerkesztésért felel Frankel György építész, Budapest,
VII., Szent Domonkos-utca 16. — Telefon: 40—8—78.*

TIPOGRÁFIA :
NEMES GYÓRGY

KLISÉK:
ANGERER ÉS GÖSCHL, BUDAPEST

NYOMÁS:
EUROPA IRODALMI ÉS NYOMDAI RT., BUDAPEST

„Poesie ist kunstlos“. Tolstoj.

Ezerkilencszázharminchármat írunk. A lakáskultúra ügyében általános a revízió. Az előző generációktól örökségül maradt díszes holmik eltűntek, a díszes holmikkal együtt a hozzátartozó dekoráló hajlam. A mai ember holmijai kezdenek közös nevezőre jutni. Rájöttünk, hogy a bútor, lámpa, szőnyeg nem dísz tárgy többé és éppen úgy hozzátartozik a mai ember közvetlen környezetéhez, mint a ruha, cipő, zsebkés, töltőtoll, telefon, Írógép és tágabb értelemben véve az autó és maga a lakóház. Mindezeknek a holmiknak közös jellemvonása az, hogy *elsősorban* használati tárgyak, *elsősorban*, mint a jó szerszám, hasznot akarnak hozni és csak *másodsorban* egyúttal szépek is. Mint a virágzó gesztenyefa, melynek árnyékából és ízes gyümölcsének értékéből nem von le semmit az, hogy ez a fa egyúttal szép is. Észrevettük, hogy ha a környezetünkben lévő tárgyakat szépek találjuk, az egyúttal nemcsak a tárgyaknak a tulajdonsága, hanem a *szemléletünk módszere* is, vagy talán csak azé. A paraszt azt mondja a vetésre, hogy szép: és érti alatta, hogy jól fizet. Mi, városiak, már precízebbek vagyunk, nekünk már a szépségeért is tetszik a hullámzó vetés, bár tudjuk titokban, hogy ezt a szépséget nem akarta senki se szépségnek, ez *véletlenül* szép. A táj, a városkép, a sík tenger, fűszál, kagyló: benyomásainknak ezerféle fajtája is azonfelül, hogy ezer más szempontból is feleletet adhatnak nekünk (fizikai, kémiai, geológiai, gazdasági, pszichológiai és ezer más vonatkozásban is lehetnek velünk), ezenfelül még esztétikai viszonyba is kerülhetnek velünk, amikor véleményt monddunk róluk: szépek, vagy csúnyák.

Így vagyunk közvetlen környezetünk használati tárgyaival is. Nem az a *domináns* bennük, hogy szépek, ez csak járulékos tulajdonságuk, ha *elsősorban* abban a szerepben, amire konstruálva vannak, tökéletesen kielégítenek bennünket. Hogy *egyúttal* szépek

is, ezt a szemléletünknek köszönhetjük, ahogy minden emberi alkotásunkba igyekezünk belevinni szemléletünknek ezt a módját annál is inkább, mert hiszen a természet alkotásaival szemben is erre az álláspontra helyezkedünk, még olyankor is, amikor az a megállapítás váratlan és megdöbbentő. Ha mikroszkópba nézünk, egész furcsa látványokban lehet részünk, a növényi és az állati szövetnek csodáit láthatjuk, a ritmusnak és törvényszerűségnek olyan *harmóniáját* fedezhetjük fel, amelyet csak az emberi alkotásoknál szoktunk észrevenni. Ezek a mikroszkopikus lények egyúttal esztétikai élmények is számunkra, holott emberi szem csak a legutóbbi időkben szerzett róluk tudomást.

A *szép* és az *ember* viszonya olyan régi, mint amilyen régi maga az ember. Azt hiszem a fügefalevél a paradicsomban éppen olyan fontos szerepet játszott Éva-anyánk kelengyében, mint a mai nő differenciálódott sokrétegű ruha-esztétikája. Amióta szerzőségeinket megkonstruáltuk és a bővebb értelemben vett szerszámainkat, a bútorainkat, a házunkat megépítettük, a *díszes forma* hozzá volt növe tárgyaink lényegéhez. Az *indusztrializmus* az ő gazdag technikai fejlettségével, a kézimunka vergődő és sikertelen másolatása után végre rájött arra, hogy azok a tárgyak, amik a gépek segítségével, még tökéletesebben állíthatók elő, mint kézzel, az igazi szépségüket nem az *ornamentikában* rejtegetik, hanem részben a felhasznált anyag közvetlen tulajdonságainak a megmutatásában, részben a *formában*, amelyben az illető tárgy az ő jellemző tulajdonságainak, az anyagnak, a szerkezetnek a kialakítása révén jut. A matéria kiválasztása, a legegyszerűbb és éppen ehhez az anyaghoz alkalmas szerkezet kigondolása és ezenfelül a *használati-cél* érdekében ennek a két alkotóelemnek a megformálása: ez adja minden használati-tárgy lényegét, legyen az dinamó-gép, mozdony, autó, ház, töltőtoll vagy karosszék. Persze sok ember ma még kissé berzenkedik ettől és kissé destruktívnek tartja azt a megállapítást, hogy intimitásainak őrzőit, életének legközelebbi és néma barátait: a bútorait, ezeket a kedves és oly sokszor simogatott jószágokat valaki gépekhez hasonlítsa. Pedig anélkül, hogy bármennyit is levonnánk e kedves használati tárgyak értékéből, vagy a technikai-elme legragyogóbb kigondolásait, a gépeket, e közeli rokonság miatt kompromittálnék, be kell látnunk, hogy ezek a holmik többé-kevésbé azonos lelki-műveltetnek a produktumai. *Talán* a gépnél már az anyag megválasztásánál is több a racionalitás és kevesebb az érzelmi tartalomra való spekuláció, viszont az ember néma szolgáinál, a bútoroknál, főleg az utóbbi időben több szerepet játszik a technikai gondolat,

mint a dísz és forma. A dinamónak a formája bennünket éppen úgy megfog, bár az alkotójának egyáltalában nem voltak formai szándékai, mint ahogy egy virágzó fának, vagy egy mikroorganizmusnak is van ránk esztétikai hatása. A gépkonstruktor, amikor anyagot kiválaszt, szerkezetet elgondol, külső köpenyt formál, ezer apróságból egy szerves egészet hoz létre, körülbelül ugyanazt végzi, amit a természet végez saját műhelyében: a legkisebb ellenállás irányában konstruál egy szerves valamit, aminek egyúttal *formája* is van és pedig rá rendkívül jellemző, semmivel a világon össze nem téveszthető olyan formája, mely a benne lévő technikai, vagy biológiai gondolatnak a hordozója. Mi, mai építészek és tervezők, tanulhatunk a gépészmérnöktől és tanulhatunk a természettől. Nincs ott kölcsönvett forma, nincs ott indokolatlanul és önkényesen megszabott méret és szín, minden összhangban van, a legkisebb rész is a legnagyobbval együtt, egy gondolatot szolgál: a tárgy technikai vagy biológiai gondolatát.

Írtak már könyveket a vázák történetéről és felvonultak a dízesnél díszesebb edények, írtak már a faragott, az intarziás, a festett bútorokról, múzeumok tele vannak dízesnél díszesebb tárgyakkal. (Ezek a díszes holmik voltak idáig főszereplői, sztárjai az emberi lakáskultúrának.) Az igazi formáról, az egyszerű, nemes építésű edényről, a karakterisztikus formájú, lényegében olyan átlátszóan felépített és a természet legszebb dolgaival versenyző nemesaranyu egyszerű emberi eszközről, a szerszámaink hamupipókéiról, kevés szó esett idáig. A mi korunk fedezte fel ezt az egyszerű formát, a díszes holmitól különböző férfias, szűkszavú, de értékben intenzív és élettartamban maradandó kulturtárgyat: *az igazi dísztelen használati tárgyat*. Nem a dísz ellen szólok, amikor a meztelen formát többre becsülöm, a díszet nem tagadom meg, de a maga helyére utalom. Mert más a dísz a bútoron, a szerszámon és más a szőnyegen vagy a szöveten. Az előbbi, mint faragott dísz, vagy berakás, örökre ott marad a helyén, s elavult, halott lehet már akkor, amikor a bútor formája még érdekelt. Viszont a bútorszöveten, a falon, a függönyön a dísz változtatható — és ezért nem bántó. Azonban egy fontos: nemcsak a dísz, hanem az egyszerű forma is, nem csupán egyéni-teljesítmények, sok-sok agy és számtalan kéz együttműködése kell ahhoz, hogy akár a díszből megformált eszközeinkből igazi kulturérték legyen, abban az értelemben, ahogy bármely kor művészi-iránya és megformálási módja egy *nemzedék* közös munkája volt. Az új irány itt ebben az értelemben is helyes utón jár, amikor ezen a téren is háttérbe szorította az önkényes individualista alkotási módot, hogy helyet adjon annak a kollektív energiának, mely

valamikor névtelen kezek munkájából hozta létre a görög templomot és a középkor dómjait, vagy szerszámaink örök formáit.

A használati tárgynak új fejezete kezdődik ma a mai ember közös munkájával, a fogyasztóközönségtől függ, hogy az ő számára és az ő képére teremtett eme használati tárgyaknak ne csak vásárlója, hanem megértője és igazi élvezője is legyen. Éppen úgy, mint ahogy az erdőnél, a hegynél, a virágzó fánál a hullámzó búzavetésnél sohasem elsősorban a szépség az, ami fontos, hanem a hasznat hajtó tulajdonság és csak azután állapítjuk meg örömmel, hogy nemcsak hasznos, értéket adó, de egyúttal esztétikai élménnyel is hozzánk kapcsolódó ez vagy az a tárgy, természetesen csak akkor, ha ehhez az esztétikai megállapításhoz épügy rendelkezünk érzékszervekkel, mint ahogy többnyire a hasznosság kritériumát olyan könnyen szoktuk ellenőrizni.

Ebből az őszinteségből, ebből a „kunstlos” mesterkéletlen talajból kel ki igazán korunk művészete. Szabadság és előítélet-mentesség kell ahhoz, hogy valaki alkotasson. És ebben benne van a dogmák lebontása is. A keresett modernségé, a formalisztikusságé épügy, mint a régieskedése vagy a népiességé (Heimatkunst). A népies érték nagy művészi érték, kincs, illata van és felfrissít — de a népjeskedés már nem őszinteség — az époly attitűd, mint a „Sachlichkeit” — ha valaki azt előre megfontolt szándékból csinálja és nem eredményképpen kapja. Aki nem tud teljesen őszinte lenni és nem tud a mai keresetlen, egyszerű eszközökkel szép használati tárgyat csinálni — az okvetlen romantikussá lesz, mert annak a valóság nem elég szép, és azt hiszi, ha ezt *átmázolja*, — akkor már meg is változtatta.

KOZMA LAJOS.

A MAI OTTHON

Az új építészeti stílus, s ezzel párhuzamosan a modern lakberendezés végre nálunk is teljes polgárjogot nyert. Az új stílus, amelyet legintenzívebben a német Bauhaus propagált, s amely hivatalosan legvégül is a „Neue Sachlichkeit“ elnevezést kapta, hosszú évek kitartó kísérletező és propaganda munkájának volt az eredménye. Ne értsük azonban félre! A stílust nem egy iskola teremti, nem egyes művészek, vagy művészi csoportok, de ők azok, akik első-sorban megértik és felfogják az új eszméket, az új szükségesszerűségeket, s a megváltozott világképnek új formanyelvét megteremtik. A formaképző tevékenység nagyjában elvégeztetett s elvégezte munkáját a művészeti propaganda is. A laboratórium szülte modelleket átvette a napi élet s a modellekből áru lett. Itt azonban álljunk meg egy szóra! A művészt alkotására belső meggyőződése, valamely ideális hajtóerő készíti, s csak másod-sorban kerül sor annak anyagi értékesítésére. Ez az értékesítés pedig csak oly műveltségi fokon álló rétegben történhet, amely a művészével nagyjában egy fokon áll. De nehogy azt higgyük, hogy a művész szeme előtt alkotásakor csak ez az exclusiv társadalmi osztály lebegett; a művész mindig az egész emberiség számára alkot, s maga-elképzelésében az ideális tanítómester képe áll. Nem így a kereskedő! Őt nem vezetik, de nem is vezethetik tisztult művészeti elvek, őt csak a kereslet irányíthatja, előtte csak egy cél lehet: a profit. Saulusból Paulussá való átváltozása tehát nem lelki vívódások magasztos eredménye, mert ha eddig küzdött az új ellen, s annak egyik napról a másikra lelkes propagálója lett, az csak annyit jelent, hogy az „újból“ üzlet lett, amit az élheterlen művész helyett szakavatott kézbe véve, széles rétegben gyümölcsöztet. A széles rétegben való gyümölcsöztetéssel azonban együtt jár a nívó lesülyesztése is e réteg nívójáig. A kereskedőnek sem képessége, sem ideje arra nincsen, de nem is érdekli, hogy a köz számára

tényleg érthetővé is tegye az újat, megmarad tehát a felületnél, a tetszetős üres karakterisztikumoknál, formaságoknál, s durva plakátként kihangsúlyozva, népszerűsíti szerinte az újat, sajnos a *giccset*.

A harcot a gicc ellen csak felvilágosító, az egész közt átfogó propaganda tevékenységgel lehet sikeresen felvenni. A dolgok belső lényegével, tehát magával az eszmével kell megismertetni az embereket, fel kell őket vinni arra a magaslatra, hogy tiszta szemmel lássanak, s akkor magától értetődőleg termelődik ki a mai gicc merkantil áru helyett az egészséges tömegcikk. Nem a kereskedőt kell tehát bántani, sem pedig felvilágosítani. Fel van ő világoztva, tudatában van ő annak épp eléggé, hogy a szükségletnek megfelelő árut szerezzen be, s ha százszázalékosan művészi árut követelnének tőle, szállítana ő azt is prompt. A gicc elleni harc, a felvilágosítás, megértetés munkája tehát megint csak azoké kell, hogy legyen, akik az új születésénél segédkeztek. Nem elég azonban most már csak mutatni, rámutatni kell, rámutatni az okokra, a szükségszerűségekre, a belső lényegre, melyek az új formaelrendeződést létre hozták, s rámutatni a torzszülöttekre, a negatív példákra, a megértetlenségre, a giccsre.

A POLGÁRI INTERIEUR KIALAKULÁSA. A stílusok, melyeket mi történelmi stílusok név alatt ismerünk, egy exclusiv uralkodó osztály pregnáns jellegzetességeinek kifejezői voltak. A rabszolga felszabadítás, a jobbgység megszűnése, a kapitalista világrend kialakulása, s napjainkban a szociális törekvések szélesebb rétegek embersorba emelésére, (amire a világ ma látszólag épp ellenkezőt mutató képe nem cáfolat) mind nagyobb réteget tesznek fogyasztó, tehát kulturális fogyasztó réteggé is. Ez oly tény, melynek felismerése az új törekvések megértésénél nagy jelentőséggel bír. *De nézzük, hogy jutottunk idáig!* A történelmi osztályok interieurjének lényege a célnak megfelelően a gazdagság, az előkelőség, a reprezentáció maradék nélküli kidomborítása volt. Emellett természetesen a gyakorlati szükségszerűség háttérbe szorult. (A trónszéknél a szék kényelmes volta igazán csak másodrendű szükséglet!) Egyébként is az akkori életrend mellett a kényelmi és kulturális igények jóval kisebbek voltak. A mai értelemben vett polgári igényekről csak a polgári osztály keletkezésével egyidejűleg beszélhetünk, ennek kialakulása pedig a kapitalista világrend kialakulásával esik össze.

A feudális osztály művészete közben művészettörténetté merevedett, de egyúttal előképül, mintául szolgált a pénz feltörő arisz-

tokratája, a nagytőkés számára, aki megváltozott életviszonyai dacára sem tudta nagyságát, gazdagságát, hatalmát másképp érzékelteni, minthogy a történelmi osztályok patinás berendezéseit leutánozza. Történelmi interieurt épített fel tehát maga körül, valójában azonban múzeumot létesített, amelybe egy oda sehogyan sem illő kor- és stílszerűtlen objektumot állított: *önmagát*. Ily módon lett a múzeumból kulissza.

A kistőkésnek, kispolgárnak ilyen drága kulisszára nem tellett. Az arisztokrácia még eszményképnek is túlmagasan állott, kopizálandó ideálnak teljesen megfelelt a nagytőkés is. Az ily módon létrejött másodkópiáknál a hangsúly mindig a legkirívóbb, legtetszetősebb külsőségeken, a sallangokon van. A muzeális értékdarabok beszerzésére nem voltak meg az anyagi eszközök, az értéket, gazdagságot tehát formaiságokkal asszociálták. A belső tér immobil kialakítását, a falak, ajtók, ablakok stílusos egybehangolását anyagi okokból elhagyták, illetőleg hamis dekorációkkal pótolták. *Ez a történelmi giccs korszaka*. Lényegében mily messze áll mindez a történelmi interieurtól, s dacára a stílusbutoroknak, mennyire jellegzetesen mutatja tükrét a nagyképűsködő, hitelképességét fitogtató, csak a külvilágnak élő polgárnak.

De nézzük, hogy formálódott, alakult ki részleteiben is mindez tipikusan polgári stílussá. A házat, bérházat megépítette az építész, nem a lakó, hanem a háziúr intenciói alapján, s ez az intenció csak az lehetett, hogy az mutasson. S az mutatott is! Kívülről, kívánság szerint florenzi palotát, barokk kastélyt, német városházát, belülről nagy szárnyas ajtókat, gyönyörű szemöldökfeltétekkel, menyezeteket olcsó gipszmasszákkal, mindezt szobánként lehetőleg más és más történelmi stílusban, díszes bejárati ajtórácsokat, szóval mindazt, ami csak felkínálkozik, hogy olcsó eszközökkel már önmagában is mutasson, a szent megilletődés érzését keltve a jámbor lakóban.

Eddig a háziúr, s most jön a lakó, de nem egyedül, mert magával hozta lakásmobíliáit, a bútort, szőnyeget, függönyt és dísztárgyat is. Ezeket a holmikat iparművészek tervezték, de nem a lakó, hanem a bútorkereskedő útmutatása alapján, s a bútorkereskedő mindig jól ismerte publikumának gyengéit. A történelmi stílusú bútor utánzásánál a hangsúlyt a karakterisztikus forma kialakítására helyezte, naiv iskoláskönyvek szerinti brutális ismertető jelekre, amilyenek a barokk snörklik, bőségszaruk, végletekig hajlított formák, tömeges faragások, a bíborvörös szín, az arany: a gazdagságnak, proccnak asszociációs elemei. Ez az öncsalásnak legbrutálisabb fajtája: „ami fénylik, az mind arany.“

A hangsúly tehát a díszben volt. Díszes tapéták (patronokkal festett brokát, selyem, vagy dús mintázat), lámpák, melyeknél nem a világitáson volt a hangsúly (gyertyaégyók, lógó üvegdíszek), díszes blondkeretű tucatképek, díszes terítők, függönyök (porfogó, világosságot át nem eresztő, agyondrapériázott szörnyűségek), mit sem érő csecsebecsék, díszek a polcokon, díszek a pamlagon, díszek mindenütt. Egységes felépítésről, a színek és formák harmonikus egybehangolásáról szó sem lehetett, a hangsúly az interieur elemeken volt, a gazdag elemeken és ezek túlzásfolt elhelyezésén. A helyiségek rendeltetésüknél fogva csak másodsorban szolgálták lakóik kényelmét. A sematizálódott alapegységek, háló, ebédlő, szalon, vagy úriszoba mindennek volt nevezhető, csak lakályosnak nem. A háló nappali tartózkodásra alkalmatlan, csupán alvásra, kiképzésében mégis szalonszerű volt, csökevénye francia királyi metreszek hálóinak. Az ebédlőben rendszerint csak vendégfogadás-kor érkeztek, lakószobának nem volt megfelelő, mert kizárólagos rendeltetésénél fogva elrendezése túl merev volt. A szalon kényelmetlen előkelőségénél fogva természetesen csak fogadásra szolgált; hol éltek tehát? A kávéházban és a konyhában. A használatra vonatkozó igények igen szerények voltak. A bútor elsősorban értéktárgy, hitelalap, amit ugyan használt az ember, de amennyire csak lehetett, kímélte és igyekezett átmenteni az utód számára. A bútorbevonatot védőhuzattal takarták le, a szőnyeget szőnyegvédővel, a gyönyörűen kifényezett asztallapra filcet tettek, szőnyeget, függönyt nyáron elraktak, s lehetőleg nem voltak otthon. Ez utóbbi megjegyzés főleg a ház urára vonatkozik. A háziasszony művésze és egyúttal rabszolgája volt lakásának. Ő rendezte, ő díszítette, ő volt az összes kézimunka elkövetője, a lakásdekorátor és annak csőze is. Nem csoda tehát, ha a férj a kávéházban otthonosabban érezte magát.

Így fogott össze az építész háziúri, az iparművész kereskedői profitművészete a háziasszony jámbor házi díszítőművészetével, hogy megteremtse istene, a tőke imádatára: a lakást.

Az utolsó 50 év művészetének minden ágára ugyanez a kispolgári szellem nyomta rá bélyegét. Ez az eklektikus művészetek kora; rágódás, ismételtetés, meghamisítása, átpolgárosítása régi korok szervesen kialakult stílusainak. Tendencia és lendület nélküli művészek, tendencia és lendület nélküli művészet.

SZECESSZIÓ ÉS AZ IZMUSOK. Mindössze egyetlen kísérlet történt a múlt hagyományaival való radikális szakítás érdekében, de ez a mesterkélt megteremtett stílus, a balsikerű *szeccesszió*, vagy más-

néven *Jugendstil*, rövidesen kiélte magát. Tipikus példája az erőszakolt stílussteremtésnek, ha nem belső szükségszerűségek, új mondanivalók hívják elő az új formákat, hanem az csupán formai ideának végletekig menő variálása. Ezzel azután a szecesszió sokkal többet értett, mint használt, főleg mert előre diszkreditált minden új törekvést.

Ez volt nagyrészen oka annak a gúnyos megvetésnek, amellyel a nagy többség a művészeknek a szecesszióval homlokegyenest ellenkező forradalmi megmozdulását, az izmusok felléptét, kialakulását és átfarmálódását kísérte.

Ebbe a forradalomba a művészeket a kétségbeesés vitte. A tehetetlenség érzésének végsőkéig feszített expansiv ereje szétrobbantotta, lerombolta a régi szemlélet siváran cifra épületét, s jobb híján „ad hoc” művészi hitvallássá tette magát a rombolást, a mozgást, a nyugtalanságot. A *futurizmus* művészete az életre, az embernek önmagára eszmélése volt.

És ezután következett az új hitkeresés korszaka; a megváltásra, az üdvözülésre, az új világszemléletre áhítás. Az egyensúlyából kiközentett lélek kiegyensúlyozása egy nagy eredővel történik. Így kereste az istenségeredőt a fix végtelen pontban, a kozmoszban az expresszionizmus, így az anyag dekomponálásának végtelenjében a „Ding an sich”-et a *kubizmus*. Mindkettő demateriális művészet; az expresszionizmus a végtelen pont felé vágyódásában, ég felé emelkedésében, mozgás-lendületritmusában a gótikához áll közel, a kubizmus pedig a formák végtelen leegyszerűsítésével, nagyvonalúságával egy súly- és feszültségritmust ad, kissé hasonlóan a korai barokkhoz. Az előbbi lényege a mozgás, az utóbbié erő.

Az izmusok művészetét, a végtelen művészete lévén, a véges forma, az anyag, önmaga kiélésében csak akadályozta, kiélni magát tökéletesen csak a leganyagtalansabb művészetben, a festészetben tudta. Expresszionista lakóépület, lakás csak erőltetett alkotás lehetett, terhelve volt asszociációs expresszionista elemekkel. Jellemzők e korszak cikkázó háromszögben végződő bútorai, villám, csillag, üstökös és egyéb kozmoszmotívumok, a színekben pedig a transzcendentális hideg kékes zöldek mellett a rézvörös, kénsárga, lila turbulens színorgiái. Az interieurben a cél a zárt térhatás legmesszebbmenő felbontása, az anyag eltüntetése, testek helyetti síkokrabontás, végeredményben tehát oly festői kompozíció volt, melyben az elemek gyakorlati jelentősége a lehetőségig alárendelt és elrejtett. De ennek nem is volt fontossága, mert mint minden vallási korszakban, itt is a lélek vergődött és vágyódott megvál-

tásra és így a művészet minden megnyilvánulásában az eszmei tendencia dominált.

Az istenkeresésnek, a felbomlott egyensúlynak egy nagy eredővel való kiegyensúlyozása észrevétlenül bomlott fel ismét földi komponensekre. A művész ébred transzcendentális álmából, s mint a gótika után a renaissance világszemlélete, úgy itt is egy földi, kiegyensúlyozott, mindent átfogó pantheizmus tartja egyensúlyban. De friss hatóerők lépnek fel, földi hatóerők. A háborúval kezdetét veszi a régi, megváltoztathatatlan hitt világregend válsága, s a csendes kispolgári vizeket mind nagyobb viharok korbácsolják fel. Felbomlásban van minden, s új erjedések feszítik robbanásig a régi kereteket.

AZ ÚJ TÁRGYILAGOSSÁG. Visszatérve tárgyunkra, az imént vázolt eszmei folyamat, mely csak a művészek érzékeny, mindenre membranszerűen reagáló lelkében rezonált, a művészetek minden ágában észrevétlenül is hatalmas, nagy átalakító munkát végzett. Nagy ut volt az, míg az expresszionizmustól az új tárgyilagosságig (közben volt a mágikus naturalizmus), az égből visszakerült az ember a földre.

Ma már nem gúny, nevetség tárgya ia modern ház és lakás, melylyel szemben az emberek nagy tömege hosszú ideig teljesen értetlenül állott. Érthető is, mert hiszen az izmusok lakásművészete elvont eszmei tendenciákkal terhelt, a józan felfogású polgár számára teljesen értelmetlen, groteszk akarnokságnak tűnt fel. A külső-, belsőépítészet célja, feladata ma tiszta és érthető. Szerves összhangba hozni, felépíteni a ma embere számára azt, annyit és úgy, ahogy arra szükség van. Ne tévesszük össze, mi mindig azt kaptuk és úgy, ahogy kívántuk, mert hiszen az embert alkotásától különválasztani nem lehet, abban mindig a mindenkori emberi szellem manifesztálódik. Ha tehát most átalakult a lakás, s amint látni fogjuk gyökeresen átalakult, ez annak a jele, hogy az emberi szellem is átalakuláson ment, illetve meggy keresztül. A lakáskultúra nem divat, vagy szeszély, hanem az emberi szellem, a kulturális szükségletek formai kifejezője.

Nem szabad azonban az átalakító faktorokból a súlyosan leromlott gazdasági viszonyokat sem figyelmen kívül hagyni, melyek az interieur átalakítására erős befolyással voltak. Egyesek rövidlátóan és elfogultan túlfelé nagy jelentőséget tulajdonítanak ennek a ténynek, tévesen, mert ez csak gyorsította a célszerűsége, egyszerűsítésre irányuló folyamatot és groteszkül kiélezte a helyzetének és viszonyainak nem megfelelően élő kispolgár talmi reprezentációját.

Az új építészet ezeket a szempontokat tartotta szem előtt, amikor elhagyott minden külső sallangot, minden áliparművészkedést, szigorúan az alaprajzból indult ki, a bennlakó kényelmét, a modern lakáshigiéniát tartva szem előtt. Jó kommunikáció, tehát a helyiségek hozzáférhetősége a bennlakók zavarása nélkül, jó mellék-helyiségek, a lakóhelyiségek helyes méretezése, takarékos fűtés, könnyű karbantartás és a tágas ablakok eredményezte világosság, s napfény a mérvadó faktorok a tervezésnél.

Ugyanígy a belső berendezésben sem az iparművészeti forma, hanem a használhatóság a kiinduló pont. A helynek mennél nagyobb kihasználása az ökonómia alapján vezetett a decentralizált, de funkcióját rosszul értelmezett lakás szobatípusainak megszüntetéséhez.

A LAKÓSZOBA. A lakás nem reprezentációra, illetve nem elsősorban a reprezentációra szolgál, hanem a benne lakók kényelmére. Az új alapegység, a lakószoba (kombinált szoba), noha sűrítve magában foglalja az előbbi három szobát, jobban gondoskodik lakója kényelméről, sőt kényelmesebb teret is biztosít azoknál. Tulajdonképpen sűrítve adja az egy ember számára szükséges kis világberendezést. Ezt bizonyítja az is, hogy két szoba esetén sem oszlik fel, hanem megduplázódik, a férfi szobára és a női szobára, a dolgozó férfiéra és a dolgozó nőére.

Ma a kiválasztódás korszakát éljük, szűnőfélben van a primitív dillettantizmus, s ha komoly munka folyik a munkahelyen, az otthoni időtöltés is teljes nyugalmat, zavartalanságot követel. A ma asszonya sem kizárólagosan házi nő többé, emancipálódott, kiveszi részét az egzisztenciális küzdelmekből és lényegesen veszett a tömeggyermeknevelő szerepéből. Férfi és nő egyformán megköveteli, hogy lakásában független munka-, illetőleg pihenőhelyet biztosíthasson magának, s ezzel magátólértetődő követelmény lett, hogy férfi és nő ne rabszolgája, hanem ura legyen lakásának. A mai lakások túlnyomórésze 1, 2 és 3 szobás. Felosztási sémája: nappali szoba (1 szobás) férfi szoba, női szoba (2 szobás) és ugyanezekhez gyermekszoba (2, illetve 3 szobás). A hálószoba mai megszünése elsősorban gazdasági okokból történik. Miután a szekrényeket, toilettet kényelmesen el lehet helyezni a lakószobában, az ágyak kedvéért, különösen ha a házastársak külön szobában alusznak (ami szintén forradalmi kulturális tünet), nem érdemes egy drága szobát feláldozni. Családi házakban, villákban, az erősen leredukált méretű hálószoba, a hálófülke a gazdaságos megoldás. Minthogy azonban a testkultúra, a sport, torna manapság mindnagyobb jelen-

tősséggel bír, a háló a jobb idők bekövetkeztével vissza fogja kapni terét, de többé nem a díszes szalonszerű háló, hanem tornaháló formájában. Ebben a hivatásában, azután a fürdőszobával fog közelebbi, kontaktusba kerülni, feltételezve közben a fürdőszoba kiképzés nagyobb átalakulását is. (A mellékhelyiségek mind tökéletesebb kiképzése, felszerelése kulturális haladás jele.)

Külön ebédlő, külön fogadó, egy nagyképűségét elvesztett társadalomban — s azt hiszem, mégis csak erre mutat a fejlődés — nem valószínű, hogy létjogosultságát visszakapja.

Az összevont funkciójú szoba berendezésénél kiinduló pont mindig a szükséglet és ugyancsak szükséglet a bútorok mennél ökonomikusabb elrendezése, tehát a helykihasználás is. De szükséglet a könnyű karbantartás, a mobilizálás és nem utolsó sorban az ár is.

De gyerünk sorjában!

Mindezekből következik, hogy a bútordarabok elveszítik sablonformájukat, melyekkel speciális hivatásukat jelezték, mert hiszen igazán felesleges mintegy oltárt emelni annak a pár tányérnak, pohárnak, ezüstneműnek, ruhának vagy könyvnek, melyek számára eddig a díszes, sok helyet elfoglaló és csatlakozó szomszédot nem tűrő tálalók, vitrinek, két- vagy háromajtós hálószekrények és könyvszekrények szolgáltak. Ugyanabban a szekrénykomplexumban, amint látjuk, nagyon jól megfér ruha, edény, sőt könyv is. Íróasztalra sincs mindenkinek feltétlenül szüksége, az íróasztal nem dísz tárgy, s akinek nem hivatásából kifolyólag kell, annak teljesen megfelel a szekrényekben rejlő szekreter vagy egy kis faliszekrényke felcsapható falilappal is.

Így jutunk el a helykihasználás elve alapján a ma oly sokat hallott *kombinált szoba* és *kombináltbútor* típusához, értve tehát alatta az összevont funkciójú szobát és összevont funkciójú bútorokat. Ugyanez a szükséglet hozta létre a bútorok egy speciális új fajtáját, a *többfunkciójú* bútort is. A heverőből éjjel ágy, asztalkából éjjeliszekrény lesz, székekből sarokpad állítható össze és még sok egyéb, egyeseknek talán szórakoztató meglepetése a modern lakásnak.

Az önálló bútordarabok detronizálásával, a további térkihasználást tartva szem előtt, jutunk azután a csatlakozó bútorrészekhez, a kombinálható bútortömegek felépítéséhez.

S most, miután a felépítés szóhoz is eljutottunk, időszerűnek találok felhívni a figyelmet arra a különbségre is, amely a lakás művészeinek megváltozott működésére vonatkozik. Azelőtt lakásművészettel az iparművészek foglalkoztak. *Tisztázzuk csak a fogalmakat!* Az iparművészi tevékenység mindig egy darabra vonat-

közik s iparművész az, aki az iparcikkek formai kialakításán dolgozik.

A lakás főalkatrésze a bútor, háttere a fal, alapja a padló; a falakon tapéta, ablakokon függöny, padlón szőnyeg, továbbá terítők, képek, kerámiák és egyéb sokféleségek, gyakorlati, kevésbé gyakorlati, vagy műtárgyak összesége adja az interieurt. Mindezen tárgyak elrendezése, szín és formai összhangja a közelmúlt időkben nem volt különösebb megfontolás tárgya. Részint sablon szerint ment, részint a háziasszony hatáskörébe tartozott, s lényege az egyes tárgyak iparművészi kialakítása volt. A mai lakás berendezése az alaprajzból indul ki, nem formaiságok, hanem szükségletek irányítják, bútorai önállóan esetleg mit sem mutató egységek, melyek összeépítése, falakkal, szőnyeggel, függönnyel való összhangja nem *iparművészi*, hanem tipikusan *építési* feladat. Megjegyzendő, hogy építési alatt nem címet, hanem jelleget kell értenünk. A mai interieur tehát oly architektonikus felépítés, a színek foltjainak, a formák tömegeinek oly harmóniába hozása, — tehát kompozíció — amelyben az elemek önálló és egymást kiegészítő alkotások. Jellemző azonban a kereskedelemre, hogy az újban rejlő épp ezt a leglényegesebb pontot nem tette magáévá, mert az ő üzleti érdeke még mindig a tetszetős egyes bútor propagálása. A hangsúlyt még mindig a formalizmusra helyezi, s amit eleinte mint modern bútort hozott forgalomba, nagyjában nem volt más, mint a régi típusbútor, melynek történelmi díszítő elemeit expresszionista formacsökevényekkel cserélte fel. Később azután rávetette magát az új bevált bútortípusok rögzítésére, s így születtek meg a kombinált szekrények, ágydíványok, állólámpák, ezek a kínosan erőltetett, ismét csak tetszetős egyesbútordarabok. Színek túlzása, formák komolytalan játékosága, sima formáknál is a furnírok túldekorált összeállítása, igen szemléltetően mutatják, hogy az a sok giccs, ami így a forgalomba kerül, mennyire távolesik az új tárgyilagosság fogalmától. Elrettentő példát mutatnak erre az újabb időkben mind gyakrabban látott díszkonyhák is. Dacára annak, hogy Németország rég bemutatta az egyes sima szekrényekből álló, összeállítható, de belül minden szükségletet kielégítő típusait, jobb üzletnek bizonyult nappali-szobák elegáns kombinált szekrényeit — mintásán edzett tolóüvegekkel, díszes fogókkal — konyhaszekrény típusnak kialakítani, ugyanabba a hibába esve, mint a régi konyhabútornál, amelyek renaissance oszlopaikkal és feltéteikkel az akkori ebédlőkredencet utánozták.

Visszatérve a lakás funkcionális fejlődésére, egyrészt a higiéniai és tisztántartási követelmények, másrészt a költözködés megkönnyí-

tése és az összeállítás variálása járult nagymértékben hozzá a leegyszerűsített, faragás nélküli, könnyen mosható, könnyen letörölhető felületekhez, s a könnyen elmozdítható, mennél kisebb darabokból álló *bútor egység ékhez*. Természetesen a kulturális fejlődés, mely a sima formák harmonikus felépítésében legalább olyan esztétikai kielégülést érez, mint a régi bútorok díszes formai játékában, nem utolsó sorban segítette elő a józan praktikum érveit, így csökkent le a *szekrénybútor* maximális magassága, a jó elérhetőség, a leghosszab ruhadarab diktálta méretig, s emelték magas lábra, illetve hagyták el egészen a lábat, hogy könnyen hozzáférhesenek alatta a portörleshez, illetve megakadályozzák a por lerakódását. Igen nagy súlyt helyeznek a szekrények belső beosztására, az ügyes, ökonomikus helykihasználásra. Akasztós ruhaszekrénynél a belső mélységet a ruhaakasztó mérete határozza meg, fehérneműszekrénynél az ingméret. Cipők fémrúdra támasztva, gallérok és egyéb apróságok angol fiókokba rakva, női kalapok kalaptartóra, s még számos megkönnyítő apróság variálja a belső beosztást. El kell tüntetni a toiletteasztalt is. Az ősi mosdóasztalból fejlődött díszes tükörállványnak, amelynek üveglapjára a kozmetikai csecsebecsék tömegét rakták ki, megfosztva önálló szerepétől bele kell olvadnia a többi szekrényekbe. Tükörre és fiókra szükség van, de ennek célszerű elhelyezésére könnyű helyet találni, akár szabadon, akár szekrénybe rejtve. A szekrények nyitott, illetőleg üvegezett (rendszerint tolóüveges) részei szolgálnak könyvek, kerámiák elhelyezésére. Az étkező edények, ezüstök, szóval használati tárgyak vitrin-tárgyként való csillogtatása talmi reprezentáció.

Ugyanilyen elvek alapján változtak meg az *ülőbútorok* is. Lecsökkent elsősorban a méretük. Ennek egyrészt gazdasági oka van, mert így olcsóbb, másrészt esztétikai, mert a lecsökkentett alapterületű szobákban a szabadon álló bútorok túlzott mérete levegőtlen, nyomott térhatást ad (aminek épp az ellenkezőjére kell törekedni), s végül oka a könnyebb elmozdíthatóság is.

A régi ülőbútorok vagy túl kényelmetlenek voltak, mint a merevtámlájú ebédlő- és a cifra kecses szalonszékek, vagy fölöslegesen túldimenzionáltak, mint az óriástámlájú berzserek és klubfotelek. Ma már nem kell, hogy a fotel méreteivel imponáljon, sem a túl magas támlára nincsen szükség (amely abból adódott, hogy a régi kandallók előtt perzseltek, a hátat azonban védeni kellett, mért a nagy hallok egyébként hidegek maradtak), a méretét egyedül a funkciója szabja meg. Teljesen új típus a beállítható támlájú fotel (később a csúsztatható Canadier), s célszerűségére jellemző, hogy karrierjét szanatóriumokban kezdte meg, mely körülmény ké-

sőbb azután eléggé meg is nehezítette a lakásokban az elterjedését. (Lásd szanatóriumi szék, szanatóriumi ridegség, fogorvosi szék, stb.) A székekből álló sarokpad is az ökonomikus helykihasználás, a levegős térképzés és a többfunkciós bútor jellemző példája. Az új interieurök igen fontos követelménye, hogy a szoba közepe szabad maradjon, s azt ne foglalja el, mint a régi ebédlőben, asztal székekkel, hanem mennél több szabad tér álljon rendelkezésre, s ez vezetett a gazdaságos sarokkihasználásra. A székekre szedhető pad és kihúzó asztal azonban lehetővé teszi szükség esetén a régi ebédlő elrendezést is, s ily módon a tál körülhordásának sincs akadályja.

Bevonati anyagokban is jelentős a fejlődés. A régi brokát, selyem-minták teljesen megszűntek, s helyükbe a legdekoratívabb rajzú és színösszeállítású napálló, mosható szövet- és vászonanyagok kerültek. A kiemelhető, átfordítható ülés és hátpárnák mind a könnyű kezelhetőség eredményei.

Legkarakterisztikusabb darabja, legkeresettebb cikke a mai lakásnak azonban a nappal dívány, éjjel ágy, az *alvódívány*, *heverőágy*, sőt még igen gyakran *alvó recamier* néven is forgalomba hozott bútor lett. Valljuk azonban be, ez az igen fontos bútor darab úgy formai, mint gyakorlati megoldásában még sok kívánnivalót hagy hátra. Mikor fekvőhellyé alakítjuk, az ágyazás meglehetősen kényelmetlen, ami még csak fokozódik azoknál az erőltetett megoldásoknál, amikor egy heverőből két ágyat akarunk kiterőszakolni. Nappali ülőparti kiképzésére pedig teljesen alkalmatlan, mert üléshez túl mély. A „Nem akarok ágyat látni“ oly divatos jelszó lett, hogy egyelőre erősen tiltakoznak még hely esetén is a szekrények közé elhelyezett, függönnyel maszkirozott ágy ellen, noha ennek az elrendezésnek még az az előnye is meg van, hogy elrejt reggel a vetetlen ágyat és télen nyitott ablaknál a hideg levegőt sem közvetlenül kapja a benne fekvő.

Helyszűke esetén igen jól bevált típus a rejtett *faliágy*, mely hossz tengelye körül a rászíjazott ágyneművel együtt lapos faliszekrénybe csukódik, igen kevés helyet foglal el, s eléje nappali heverésre és ülésre is alkalmas, könnyen elmozdítható padot lehet tenni. Nagy előnye sima formájánál fogva, hogy a többi bútorokhoz könnyen csatlakozik, sőt miután alacsony, tetején nyitott, zárt vagy tolóúveges szekrényvel is kiegészíthető.

Legkevésbé sikerült kombinált bútorok azonban a Schöberl-ágyak utódai, a nappal szék, éjjel ágy modern változatai. Alapvető hibájuk, hogy fotelnak túl szélesek és nehézkesek, ágynak pedig keskenyek, kényelmetlenek.

Új elnevezés alatt, (*Kleinmöbel, kis bútor*) csoportosultak és bővültek ki azok a szolgálatra kész, fürge kis bútorarabok, amelyek mind arra szolgálnak, hogy megkönnyítsék, színessé, kedvessé tegyék az otthon életét. Görpiccoló, fakuli, virágállvány, könyvespolc, szétszedhető zsúrasztalkák, dohányzó vagy állólámpával kombinált asztalok, forgatható könyvállvány, mind derűs, mozgékony alkalmazottja a lakásnak; ők az üzemi szolgálak, egy gépesített korszak előhírnökei.

VILÁGÍTÁS. Az eddigiek megértése után nem kell bővebb magyarázat a lámpák jelentékeny mérvű formai átalakulásának megértéséhez sem. A lámpa nem bútor, a lámpa nem dísz tárgy. A lámpánál csak egy szempont mérvadó, az, hogy jól világítson. Legideálisabb az volna, ha a fényforrás egyáltalán nem lenne látható, hanem rejtett világító eszközök szolgáltatnának egyöntetű fényt, (s ez csak gazdasági kérdés).

A helyiségek világítását ma két szempontból osztjuk fel. Általános megvilágítást a mennyezeti világítótestek adnak. Egyrészt a szobák alacsony mennyezete, másrészt az asztalnak szobaközépről való száműzetése, miáltal a szoba közepének kihangsúlyozása is megszűnt, tette értelmetlenné a nagy lógócsillárok alkalmazását. Helyükbe egyszerű mennyezeti felülvilágítók kerültek. Az utóbbi idők igen jó gyártmánya az opál üveg, mely gömb, kocka vagy lapok formájában lényegesen olcsóbban, de lényegesen jobban is oldja meg a mennyezeti világítás problémáját. Innen már csak egy lépés vezet a mennyeidébe sülyesztett világítótesthez.

Lokális megvilágításra szolgálnak a falikarok, nagy álló- és kis asztali lámpák, ökonomikus világítás, könnyű kezelhetőség, többféle beállítási lehetőség azok a szempontok, amelyek ma mondhatnánk tudományos alapon oldják meg a világítás problémáját. A formakérdés teljesen másodrendűvé vált, mert hiszen a funkcionális megoldással megoldódik a legegyszerűbb és így legszebb forma is. Az üvegen kívül gyakran alkalmazzák a pergamentet, vagy a kevesebb fényt elnyelő cellont is. Tompító, szűrő fényhatása puhává, kissé hangulatossá teszi a fényt. Alkalmazásánál ez a szempont mérvadó.

GYERMEKSZOBA. Külön birodalom, a legmostohábban, legmellékesebben kezelt szoba, a gyermekszoba. A régi gyermekszobában semmi sem volt, ami a gyermek fantáziájára élénkítően hatott volna, semmi törekvés levegős térhatás, játszóhely elérésére. Csak annyiban különbözött az egyéb szobáktól, hogy rendszerint olcsó lim-lomokból tákolták össze, melynek merev rendjét a gyermek

sohasem méltányolta, s így jóval rendetlenebb és rosszabb állapotban volt, mint a többi szoba.

A modern gyermekszoba világos és színes legyen! Játékosan színes! A gyermek fantáziájának tápanyagot kell kapni, nem szabad azt megkötni sem egyhangú színezéssel, sem korlátolt formákkal. A gyermek szobája játszóhely is, tehát mennél tágabb helyet kell biztosítani számára. Az ágyakat, melyek nappal csak útban vannak és amúgy is túlsok helyet foglalnak el, el kell tüntetni, falba sülyeszteni, vagy szekrényágnak kiképezni. Sok kis férőhelyet a holmik számára, állványokat a játékoknak, hogy a gyermek eljátszhasson a rakosgatással.

Kiálló sarkok a bútorokon ne legyenek! A festett bútornál praktikusabb a színesen pácolt bútor, melynek igen egyszerű a javítása. Úgyesen megtervezett gyermekszoba úgy van konstruálva, hogy kis változtatásokkal a bútor felnőtt korban is használható, úgy is mondhatnánk, hogy együtt nő fel a gyermekkel.

EGYÉB HELYISÉGEK BERENDEZÉSE. Nem utolsó sorban bír jelentőséggel, az új ökonómiát szem előtt tartva, a mellékhelyiségek berendezése sem. A régi, túlzott méretű *előszoba* területe az új bérházakban túl kicsire zsugorodott. Ebbe az ellenkező végletbe az az elgondolás vezetett, hogy az ilyen kis előszobában fogason, polcon, tükrön, ernyőtartón kívül más berendezési tárgyra szükség nincsen, azonban az átgondolás nélkül felszerelt villany- és gázórák sokszor még ennek az elhelyezését is megnehezítik. Pedig a leredukált méretű lakószobák mellett nagyon célszerűnek mutatkozna a belső szekrények tehermentesítését beépített faliszekrények formájában lehetővé tenni. Nagyon sok olyan ruha és egyéb holmi van (nem beszélve az elrakandó téli, nyári holmiról), amelyek feleslegesek, hogy bent a szobában legyenek. Ha pedig beépítésre nem gondoltak, legalább egy szekrény beállítására legyen hely. Egyébként a tendencia amúgyis a belső helyiségek szekrényei- nek száműzésére irányul, s részint faliszekrények, (hely- és költ-ségökonomia) részint garderoeszoba fogja helyettesíteni.

A modern előszobafogas természetesen nem azonos a régi, siváran díszes fogasfallal, hanem mellőzve a díszet, s a funkciót tartva szem előtt, egyszerű fémrúd horgokkal és üveglappal, vagy sima faállvány, elől függönnyel zárhatóan. Ez utóbbi esetben a felső részt ki lehet építeni a menyezeti garderoeszekrénynek is. Tulajdonképen a háború utáni bérházépítkezés felemás szoba-típusa, a *hall* sem más, mint tehermentesítése a kisebb területű és kevesebb helyiségbe kényszerült nagy háztartásoknak. A hall, az

angol hall; termet jelent, benne a jellegzetes kandallóval, belső lépcsővel az emeleti helyiségekhez, s rendeltetése a lakószobáéhoz áll közel. A bérházak ablaktalan, levegőtlen és rendszeren fűtetlen átmeneti kis helyiségeinek ehhez igen kevés közük van. A hallba ma a kiszolgált ebédlőt, szalont rakják, vagy berendezik e célra egy könnyebb, olcsóbb, élénk színezésű bútorral, mely vajmi kevésbé csábít az állandó tartózkodásra.

Voltaképeni létjogosultsága abban áll, hogy elosztó jellegénél fogva, általa minden lakóhelyiség külön bejárathoz jut, viszont a sok nyilas folytán feldarabolt helyiség elveszíti minden lakószobának fontos követelményét, a zárt térhatást. Ezért csak váró, átmeneti tartózkodási hely ez, s kiválóan alkalmas a belső szekrények tehermentesítésére.

Ha gyakorlati szükségszerűségek irányítják ma a szobák berendezését, mennyire annak kell irányítani a leggyakorlatibb rendeltetésű helyiségeknek, a *konyhá*nak a berendezését is. A régi konyháknak ugyanaz a díszkorság jellegük volt, mint a szobáknak. Épp elég példány látható még ezekből a fehérre mázolt renaissanceot gúnyoló, sok felesleges feltéttel és igen rossz kihasználási lehetőséggel bíró kredencekből. A németek, fajuk jellemző alaposságával, a konyha-ökonómiából valóságos tudományt csináltak, az egyszerű, sima összeállítható szekrényrészek belső beosztása valóságos mestermű. (Nem tévesztendő össze a modern konyhagigccsel, melynek modern, de ugyancsak díszkorság jellege van.)

A LAKÁS MŰVÉSZETE. Vegyük azonban a mai lakást esztétikai szempontokból is bonckés alá. Nézzünk szembe azzal a sokat hangoztatott váddal, hogy a csak gyakorlati szempontból kialakított lakás rideg, s nélkülöz minden poezist. Elsősorban is szögezzük le, hogy a régi lakásnak csak annyira volt poezise, mint a vásári mézeskalácsnak népi művészete. Mai szemmel visszatekintve, ezt a lakást formáiban dagályosnak, elrendezését blöffnek, színeit lehangolónak, levegőjét pedig fojtónak érezzük. A díszes faragott bútorok, dűsmintájú tapéták, gazdag csillárok, a blondelkeretes képek és házi gobelinek, a díszes terítők, díszfüggönyök, értéktelen csecsebecsék, mind csak polgári jómódot, helyesebben proccot szuggeráló naiv asszociációs elemek voltak. Egységes, harmonikus összhangnak nyoma sem volt, a hangsúlyt az interieur-elemekre és azok túlzásfoltosságára helyezték. A bútor, tapéta, lámpa jóformán tekintet nélkül egymásra, a szépség és érték letéteményesei kívántak lenni. Egy kis malíciával nevezhetnénk ezt a művészetet indiánus

művészetnek (amikor az indiánnak a fehér ember kultúrája imponál), üvegyöngy és színestoll gyűjtésnek is.

Ma a lakásberendezést célszerűségi szempontok irányítják. Irtóhadjárat indult meg minden talmi ékesség, minden szervesetlen álreprezentációs díszítő motívum, minden üres ráaggatottság ellen, ami azonban korántsem megy a művészet rovására, sőt! A szép fogalmának értelmezésében súlyos félreértések vannak. A formák száma végtelen, s épp úgy, ahogyan az egyenest szépség szempontjából nem lehet előnyben részesíteni a görbével, vagy a négyszöget a körrel szemben, épp úgy nem lehet egyik formát sem a másikkal. Döntő az elemek összekapcsolása, a kompozíció, amely már emberi tevékenység. Nem a részek tehát, hanem a részeknek bizonyos tendenciával össze csoportosított egésze az, amely mérvadó a szépség megállapításánál. Mindig valamely cél számára teremődik valami, s ha a célt, a gondolatot, az eszmét tökéletesen asszociálja a mű, akkor szép is.

A mai lakás nem a gazdagság fitogtatására szolgál, a reprezentáció nem fontos szükséglet ma, mik tehát azok a szempontok, amelyek a mai interieur formaképző, színeképző, kompozicionális felépítésében mérvadók? Kényelem, jó használhatóság, könnyű kezelés, elmozdíthatóság, egyszerű gyors tisztíthatóság, — vagyis higiénia — tartósság (strapabírás), tér, levegő, világosság, derűs színhatás, s nem utolsó sorban az olcsóság, egyszerűen a mai ember mindazon kívánságai, melyek beteljesülésével otthonát kellemesnek, s ha ez megvalósult, szépnek is látja.

Mindezekből pedig az következik, hogy igenis van hangulata, ritmusa egy ilyen lakásnak. Milyen az? Mint a tulajdonosé! Férfiszobáé férfias, komoly, erőteljesebb mint a nőié. Hogy a női szobáé milyen? Nagyon sokféle lehet. Gondoljunk csak a nők ruházatkódására, megjelenésükre a háború után és hasonlítsuk össze a maival. A ruhát sablon formára készítették, s lényege nem a forma, hanem a dísz volt. A mai nő mintegy összeforr ruházatával; a dolgozó nő, a pompázó nő mind külön nagyvonalú kompozíció, melyben a részek egymás alá rendelődnek (kalap, cipő, retikül, kifestett száj, hajszín, stb.), nagyvonalú kompozíció, maradéktalan kifejezője egy speciális ritmusnak. S ez a nagyvonalúság teszi őket dekoratívvá, sokkaldekoratívabbá, mint a régi nők voltak.

Ugyanez a megállapítás vonatkozik a mai lakásra is. A célszerűsége, szükségzerűsége való törekvés magával hozta a formák, elemek leegyszerűsítését, a nagyvonalúságot, a nagyvonalú folt- és színösszeállítású kompozíció pedig dekoratív, minden díszítésre való törekvés nélkül is.

Ennek a dekorativizmusnak, nem pedig a túlzásba vitt tárgyilagosságnak volt a folyománya az a harc, amely a képeket száműzni akarta a lakásból. A képek nagy része méreteiben elaprózott, a jó képnek nem lényeges kelléke a dekorativizmus. Ezért alkalmazták szívesebben a falraakasztós képek helyett az interieurrel formában, szíriben összehangolt dekoratívalfestést, vagy teljes leegyszerűsítésben, a nagyvonalúan kezelt geometrikus ornamentikát. Ez a nagyvonalúság, a nem közélről való szemlélés, az egységes folt- és színritmus hasonlóképpen jellemző a modern szőnyegre, bútorszövetre, függönyre és kézimunkákra is. Növény, kerámia, mind hangulati elemei a tárgyilagosságnak, s majdnem azt mondhatnánk, hogy a veszély nem a túlzott tárgyilagosságban rejlik, hanem inkább egy túlzott dekorativizmusban.

ÁRKIALAKULÁS. RACIONALIZÁLÁS. Mindezek után nézzük az új berendezés gazdasági oldalát is. Mi az, ami az új berendezést olcsóbbá teszi! Tévhit az, hogy a sima bútor olcsóbb, mint a faragott. Igen nehéz feladat az egyszerű bútorfelületnek az előállítása. A fa ugyanis természeténél fogva mindennemű hőmérsékletre, nedvességre igen kellemetlenül reagál, mint műnyelven mondják, dolgozik. Mennél egyszerűbb, simább és mennél nagyobb felületeket kell előállítani, megkötése, úgynevezett kontrázása annál komplikáltabb és költségesebb. Amit behozunk a réven, elveszítjük a vámon. Ezért van óriási fontossága azoknak a kísérleteknek, amelyek már évek óta folynak egy olcsó holtanyag előállítása érdekében.

Olcsón jót és minden igényt kielégíteni, ezen dolgozik most világszerte a belső építészek gárdája. Lázasan kutatják a leegyszerűsített formákhoz az új követelményeknek megfelelő anyagot. Egyik legszembetűnőbb ilyen új anyag ülőbútoroknál a húzott acélcső (festve, nikkelezve vagy krómozva), mely rugalmassága és könnyűsége folytán ideálisan megfelel a leegyszerűsített formájú, könnyen mozdítható ülőbútor követelményeinek. Sajnos nálunk azonban még elég drága.

Sokat kísérleteznek a kárpitozás rugalmasságának a megoldásánál, — a fém saját rugalmasságának felhasználásán kívül, — a homogén kárpitozással is, amikor nincsen külön rugó, külön szőr, vatta, kötözés, csak egyfajta anyag, amely maga rugalmas. Festett vagy politúros bútorfelületek hő- és nedvesség ellenállását fokozza az u. n. dukkó eljárás (nitrocellulose lakk). Új anyag a cement és aszbeszt alkotta Eternit-lap (virágállványra, konyhasztallapra), mely hőálló és mosható, továbbá a különböző újfajtájú üveglap és még sok, már bevált vagy még kísérleti anyag.

Olcsóbbá teszi tehát a berendezést a régivel szemben a felesleges, csak luxusra szolgáló önálló bútordarabok elhagyása, a meglevő ökonomikus kihasználása, újabb bevált anyagok felhasználása (nem utolsó sorban az olcsó jó kárpit és szőnyeg), de mindezeknél sokkal fontosabb tényező lenne a termelés racionalizálása.

A *racionalizálás* folytán az új bútor előállítására lényegesen egyszerűbbé válna, a tömeggyártás azonban nem az annyira díszkreditált típusbútort állítaná elő, hanem csak az összeépítéshez szükséges elemeket. Az eddigi kommerszizmus a művészetet tette kommersszé, lélektelen, holttámerevedett bútortípusaival, s az egyéni bútor is csak *lényegtelen* különbségeket mutatott fel, főleg kidolgozásában különbözött a kommersztől. Álindividualista művészet ez, szeszélyek kielégítése, mely lényegtelen méreteket és formákat variál. Az új típus igenis kell, hogy rögzítse a legjobban bevált méreteket, de óriási lehetőségét adja az *egész* felépítésének, a tipizált elemek összekapcsolásának, a forma- és színek kompozíciónak, szóval a művészetnek is.

Nem kell tehát rettegni a jövőben bekövetkező semmiféle falanszterszerű cellaképződménytől, művészetek kihalásától, a konzervativizmus, álindividualizmus falrafestett ördögeitől.

Ebben az otthonban él, vagy szeretne élni ma a fiatal intelligens középosztály. A proletárságnak, ennek a szellemi és anyagi javakat egyaránt nélkülözni kénytelen nagy emberrétegek természet-szerűleg ma még hiányzik a lakáskultúrája is, s így ő a legnagyobb fogyasztója a részletre vásárolt silány polgári giccsnek. Itt van az a terület, ahol a felvilágosító munkára a legnagyobb szükség van, s a racionalizálás gondolatát szem előtt tartva, az a pont, ahol a mai üzleti érdek is találkozhatna a magasabbrendű szociális és művészi törekvéssel.

A pénzarisztokrácia pedig, amennyiben erről még mint társadalmi osztályról beszélhetünk, ha már modernül is rendezkedik, a súlyt még mindig a gazdagságra, mennél drágább anyagra és feldolgozásra helyezi, amely ha nemesebb is, mint az előbbi kulisszaművészkedés volt, mégsem egyéb kihalásra szánt autszeider individualista művészkedésnél.

A jövő szociális irányba mutat. Nem kell a kiváltságosok kiváltságos művészete, s nem ennek majmolása. Új embertípus van születőben, s reméljük igazabb, őszintébb, becsületesebb!

FRÄNKEL GYÖRGY.

ÚJ TÖREKVÉSEK A LAKÓHÁZÉPÍTKEZÉSEKNÉL.

Több helyet, igenis több férőhelyet adnak a kisebb lakásban, bár szobái és mellékhelyiségei kisebb terjedelműek és hiányoznak belőle a régi lakások sötét folyosói, zezzugai, alkóvjai.

Több helyet adnak, mert mellőzik a kétszárnyú nagy ajtókat, helyettük egyszárnyúakat alkalmaznak. Az ajtókat jól helyezik el (nem középen) és jól csoportosítják, közel egymáshoz, hogy a járóvonalak egymásra essenek és a helyiségek forgalmi és nyugalmi részei elválasztódjanak.

Több helyet adnak, mert így egységes falfelületeket nyernek, hol a bútorok jól elhelyezhetők.

Több helyet adnak, mert faliszekrények, kihasznált ablak alatti tér, egyes helyiségek menyezetének lejjebb eresztésével a légtér kihasználása, férőhelyet biztosít.

Kevesebb munkát adnak, mert a nagylakás, felesleges zezzugok és nagy sötét mellékhelyiségek meddő takarítása elmarad. *Kevesebb munkát* igényel a kicsi, könnyen tisztítható falburkolatú, sima bútorzatú lakás tisztántartása.

Kevesebb munkát okoz az alacsonyabb ablakok tisztítása, nem kell biztonsági övekkel odakötözni az akrobata ambícióktól fűtött szolgálóleányt; a munka veszélytelenül elvégezhető egy közönséges székről.

Kevesebb munkát ad a padló ápolása, ha parketta helyett hézagmentes aszbesztpadló vagy linoleum van, mert nedves ruhával feltörölve, a legsárosabb lábak inváziója után is percek alatt eltávolíthatók a következmények — nem következik vízfolt és utána nevetéses kefetánc.

Kevesebb takarítást igényel a lemezeit sima ajtó, míg a táblázatos, díszborításos, gipsz-feltéttel ékített ajtó a ráülepedett portól csak mosással tisztítható meg.

Kevesebb takarítást kell a sima szobában végezni, mint a pók-hálóknak kínálkozó gipszrozetttákkal és a pornak kitalált párkányokkal ékesített menyezeteknél.

Kevesebb tisztítást kíván a nikkelt, bronz, krómozott vagy szaranyagból készült kilincs, melyeket nem kell pasztával tisztítani, csak letörölni.

Kevesebb világítást kíván a modern lakás. Az új, ízléses keretezésű ablakokat nem kell eltakarni fényfogó függönyökkel, nagyságuknál fogva pedig oly sok fényt engednek a szobába, hogy szinte ugyanolyan világos van, mint a szabadban.

Kevesebb világítást kíván a modern lakás, mert a falak világosak és a szobák kisebbek.

Több fényt adnak a megnövelt új ablakok, végigmenő ajtók; feltárják a lakást a levegőnek, a kertnek.

Ahol még nem számolnak a csökkent anyagi erővel, az élet teljes átalakulása nem luxusnak, de szükségletnek követeli a:

főbb kényelmet. Központi fűtést, vagy legalább is központi melegvizet, de víz- és melegmérővel, hogy lehessen takarékoskodni is (a központi fűtés ne legyen túlságosan jó üzlet)! Mosógépet, szárítót, mángorlót, vasalót, mosogatót a konyhába és a jövőnek még olcsóbb villanyáramát a villanysütő, mosogatógép, vasaló és az éjjeli árammal dolgozó víztároló számára!

Több csendet, kevesebb szomszéd hangot! A jó hangszigetelés technikailag meg van oldva, de még drága. Csak törekvés maradt. A lakásválasztó falak hangszigetelését azonban mindenképpen ki kell forszírozni, nélkülözhetetlen kellékévé tenni éppen a modern lakásnak, ahol a szomszédban rádió illetlenkedik és telefon csenget, holott én egyikre sem fizettem elő. De ebből a megtakarításból nem kér senki.

SZIRMAI JÓZSEF.

ALAPRAJZI MEGOLDÁSOK.

Az utolsó évtizedek az emberek ízlését megváltoztatták, különösen a fiatal generációét. Elvetették az évszázados tradíciót, az úgynevezett „komplett“ szoba bútort, a szokványos normál bútor darabokkal, s az egyes bútorok formáinak játssi variálása helyett a hangsúlyt az elrendezés ökonómiájára helyezik.

A leggyakoribbak ma a kétszobás, legtöbbször hallal kapcsolatos lakásberendezések. Követelmény: hogy a kis lakásban két ember életszükségletének megfelelő bútorok találjanak elhelyezést, oly módon, hogy a rendesen kis szobák azért tágasak maradjanak, tehát ne legyenek túlszűfolva bútorokkal; mindegyik helysége fogadásra is alkalmas legyen.

Nézzünk egy általános két szobás, hallos bérlakástípust és annak elrendezési lehetőségeit:

I. A lakás hall, hálószoza és nappali szobából áll:

A *hallt* rendszerint színes bútorokkal rendezzük be. Elhelyezést nyer benne egy sarokpad, mely ládaszerű és szennyes elhelyezésére szolgál, egy szegletes vagy kerek asztalka és egy vagy két szekrény.

Hálószoza elrendezésénél fogva fogadószoba is. Két folytatólag elhelyezett alvókanapé, melyekben megfelelő férőhely van az ágy-nemű részére, előtte asztalka és két fotel. Kombinált ruhásszekrény, melybe el lehet helyezni az Íróasztalt pótló szekreter-lapot, s a szekrényajtóra belül tükröt. Egy vagy két fehérneműs komód és egy rádióasztal. Az éjjeli-asztalokat a kanapé fejjelől eső részén a falra erősíthető polcok helyettesítik, melyeket világítótesttel lehet kombinálni.

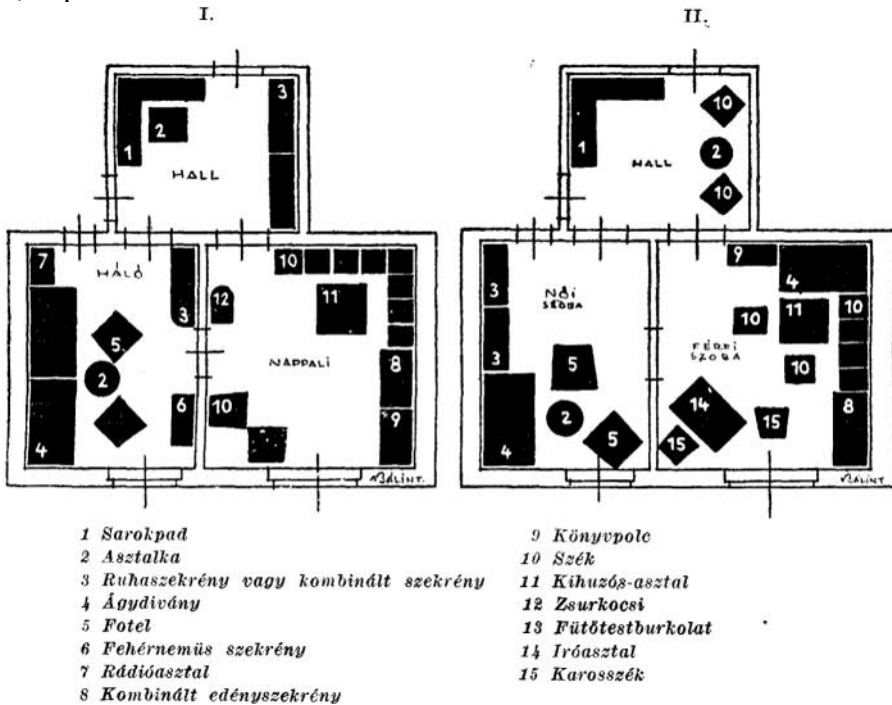
A *nappali szoba* az ebédlő célját is szolgálja. Kombinált edényszekrény a porcellán- és üvegedények elhelyezésére, de magában foglalja a vitrint és a linoleummal borított tálalólapot is. Könyvespolc, rendszerint alacsony, 8 darab szék, melyek összeállítva sarokpadot alkotnak, ezek elé szögletes vagy kerek kihúzó asztal kerül, két fotel és a már elmaradhatatlan kerek asztal, esetleg zárt résszel likőr, szivar részére.

II. A második elrendezés különálló megoldást mutat és egyúttal arra példát, hogyan rendezze be lakását egy ügyvéd, vagy orvos. Ebben az esetben:

A hall várószoba, sarokpaddal, fotellel és esetleg szekrényekkel. A *férfiszoza* ebédlő-sarka egy hálóhellyel van kombinálva, mely a mellette sorakozó négy székkal sarokülőhelyet képez. Előtte kihú-

zós asztal, két fotel, folytatásképpen edény- és könyvesszekrény kombináció, a kanapé másik oldalán férfiruha- és fehérneműszekrény, íróasztal írókarszékkal és fogadókarsszékkal teszi teljessé a szobát, mely alkalmas dolgozószobának, de ebédlőnek és férfinálónak is.

A női szobában széles heverő, előtte asztal, két fotel; a heverő folytatásképpen két szekrény női ruhák és fehérneműk elhelyezésére, képezik a berendezést.

A fent ismertetett elrendezéseken kívül még számos megoldás lehetséges, függvén a rendelő kívánságaitól és a tervező ötletességétől.

BÁLINT FERENC.

EGY KIS ISMERTETÉS AZ IPAROSMUNKÁKRÓL.

AZ ASZTALOS MUNKA. „A bútórvásárlás bizalom kérdése“, ezt halljuk lépten-nyomon nemcsak a laikus közönségtől, hanem maguktól az iparosoktól is, akik ily módon kívánják jelezni, hogy a bútorkészítés meglehetősen boszorkányos dolog, s annak rengeteg csinjátbíbját ismertetni meddő dolog volna.

Illene pedig a rendeléseknél még a laikusnak is a „puhafa“- , „keményfa“-bútor elnevezéseken kívül valamivel szabatosabban körülírni kívánságait, már csak azért is, mert fenti kifejezések amúgy is helytelenek. Puhafa alatt szószerint puhafából készült és pedig festett bútort, keményfa alatt pedig politúros fényes bútort gondolnak. A puhafabútor tehát olcsó, a keményfa drágább. Sajnos a nagy átlagnak ez az egész szakismerete, viszont annál nagyobb a bizalmatlansága.

Puhafa alatt *fenyőfát* kell érteni. A fenyő a bútor legáltalánosabb alapanyaga, könnyen megmunkálható, olcsó, nem súlyos, mozgása nem nagy (repedés, görbülés, beszáradás), de egyszerű textúrája, puha rostjai folytán kontrázás nélkül tényleg csak olcsó festett bútort lehet belőle készíteni.

Kontrázás alatt azt az eljárást értik, mely a fa mozgását van hivatva megakadályozni. A fenyődeszkát pár centiméteres szeletekre vágják s a selejtes részt kidobva, minden második szeletet átfordítanak (ellenkező szálirány), s ismét összeenyveznek. Ezután valamely erre alkalmas fának (egyszerűbbnél topolya, drágábbnál mahagóni, okumé, stb.) milliméter vastag fornírjával a fát kétoldalt leenyvezik, hogy a kis deszkaszeletek minimális hő és nedvesség okozta mozgását, melyet hullámosodásnak neveznek, semlegesítsék. Mennél több egymást is kötő, ellentétes szálirányú ilyen, u. n. blindréteg kerül a fára, annál nagyobb a biztonsága. Mübutornál három-négy blindréteg szükséges. Az utolsó blindrétegre, mely rendszerint egy keményszálú fa fornírja, kerül a színfornír, amelyről kapja azután a bútor elnevezését is (dió, tölgy, mahagóni, palisander, stb.).

Jó minőségű festett bútornál ugyanez az eljárás, azzal a különbséggel, hogy a színfornír helyébe itt a festékréteg kerül. Ezért nincsen árbán nagy differencia a festett és a fényezett bútor között. Az utóbbi években a gyárak forgalomba hozták az u. n. kontrázott lemezeket, 3 millimétértől 10 milliméter vastagságban, amelyek ahány milliméter vastagok, annyi százalékos ellenétes fornírrétegből állnak, s mint keretbe illesztett betét (füllung), vagy pedig fenyő-

deszkára, vagy vésett fenyőkeretre enyvezve, kerülnek a bútorkészítésnél feldolgozásra. Innen a *lemezelt bútor* elnevezés! Megjegyzendő, hogy a lemezeit bútor főleg festés alá alkalmas, vagy félfényes u. n. pácolt kivitelnél (éger, szil, bükk). Fényezés alá ma még alkalmatlan, mert a szinforinír alá tökéletesen sima felületet nem ad.

A fényezett u. n. hochglanz kivitel a legtökéletesebb alapmunkálatot kivan ja meg, s ehhez a kivitelhez kell a legtöbb idő is. Ujabban a fényezést gépi utón is el lehet végezni, ez az u. n. dukkópolitur, amikor egy nitrocellulose anyag kerül gépi nyomással szórás útján a felületre. Keményebb, s teljesen viz- és szeszálló réteget nyerünk, az eljárás azonban még meglehetősen drága. A matt kivitel, — a pácolt, — dörzsöltbútor olcsóbb is és gyorsabban is készül el, mint a fényezett; javítása is egyszerűbb, s talán korszerűbb is, mint a kissé hivalkodó fényezett bútor. A fa pórusai ezeken a bútorokon nincsenek eltömítve, mint a fényezetten, s így a fa textúrája is jobban érvényesül, a különböző pácokkal pedig a legkülönbözőbb színhatásokat lehet elérni.

Tömör keményfából egyáltalában nem előny bútort készíteni, alkalmazni csak ott célszerű, sőt kell is, ahol kisebb felületek vannak, mint például az ülőbútoroknál, ahol a vetemedés, repedés veszélye nem áll fenn, viszont a fornirréteget könnyen lerúghatják, továbbá kereteknél, szélek befogásánál, stb.

Megjegyzendő, hogy a sokat hangoztatott *telibútor* kivitel csupán megkülönböztetés kíván lenni a régi keretes betétes bútoroktól, s a teli szó nem a bútor belsejére, hanem az egyöntetűen sima felületére vonatkozik; a kivitel jósága pedig az előbb leírt kontrázási eljárásoktól függ.

Nem volt szó még a részek összeépítéséről, a különböző fakötésekről, enyvezési eljárásokról, szerkezetekről, amiket laikusnak már nem szükséges tudni, mert ezeket előírni csak szakembernek lehet, legfeljebb azt az elemi szabályt kell még megemlíteni, hogy valamirevaló bútort szögezni nem szabad, azt csak a kötések és az enyv tarthatja össze.

Értelmes megrendelő, jó tervező és megbízható iparos kell, hogy teljes garanciát nyújtson arra, hogy a megbízhatatlan faanyagból is a legmegbízhatóbb bútor készüljön.

FODOR PÁL.

A KÁRPITOS MUNKA. Egyik leggyakrabban felmerülő, s unalomig ismételt kérdés, amelyre a munkát vállalónak felelnie kell: „Hogyan kérhet egy recamierért 350 pengőt, mikor ugyanezt a heverőt itt és

itt a kirakatban 180 pengőért láttam?“ — avagy más variációban — „mikor barátnóm ennél sokkal szebbet készítettett egy egészen elsőrangú kárpitosnál 200 pengőért. Vagy: Mi lehet egy kárpitozásban rossz ?“

Erre feleljünk!

Először is maguk a felhasznált anyagok, másodsor a munka technikai kivitele. Az alkalmazott belső anyagok minőségi variációja is sokféle, kezdve a legkülönbözőbb hevedereken, folytatva a varró- és kötözésingek különböző fajtáin, a rugóféleségeken, a töltőanyagokon, s végezve a laikusok által szent tiszteletben tartott lószőrön, melyben a különböző állati szőrök között rendszerint a lovak szőre Szerepel a legkisebb mennyiségben.

Aránylag jobbik esete az olcsóbb munkáknak, mikor az iparos, hogy számítását megtalálja, gyengébb minőségű új anyagokat használ; sokkal felelőtlenebbül jár el azonban, mikor e cél elérésére használ, illetve lebontásból eredő selejtes nyersanyagokat alkalmaz. E feldolgozási módnak hátránya nemcsak az anyagok gyengébb minősége, hanem esetleg az a sokkal súlyosabb következményekkel járó veszély is, hogy fertőző egyének által használt anyagok kerülnek így dezinficiálás nélkül forgalomba. A néhány pengő megtakarításnak nagyon nagy ára lehet.,

De mitévő legyen a vevő, ha jó munkát szeretne és nincsenek meg hozzá a megfelelő anyagi eszközei? Erre csak az új művészeti stílus általános alapvető tételével felelhetünk: „Legyen anyagszerű!“ Ne akarjon komplikált formára kidolgozott, drága anyagokkal bevont kárpitozásokat elsőrendű kidolgozásban, mikor annak az előirányzott összeg mellett nincs meg a lehetősége, hanem elégedjen meg jó kidolgozású, a célnak épp úgy megfelelő olcsóbb anyaggal behúzott egyszerűbb formákkal, ahol a kárpitos is megtalálhatja reális üzleti számítását és nem kénytelen a kidolgozás hátrányára engedelmeyeket tenni.

A történelmi stílusok ülő- és fekvő bútorainak pompázó kidolgozása árban lényegesen különbözik a mai, főleg használati szempontot figyelembe vett egyszerű, tárgyilagos kárpitosbútortól. Méretcsökkenés, a csak szükséges felületek kárpitozása, a funkció figyelembevétele a lényege modern ülőbútorainknak.

A leegyszerűsített formák mellett a vonalvezetés tisztasága, az egyes élek kihozása, mind függ az iparos tudásán kívül az alkalmazott anyagoktól is.

A kárpitos első dolga az *alapozás* elkészítése. Mint legrégebbit, s eddig legjobban bevált alapozási módot, a rugós alapozást ismer-tetjük. Az állványt hevederekkel feszítik be (felgurtnizzák), majd

erre a felületre a heverő kidolgozási módjának megfelelő erősségű spirál rugókat tesznek. A hevederek és rugók erőssége, alkalmazásuk sűrűsége lényeges szerepet játszanak a minőségi kivitelben, megemlítve azt is, hogy erősebb rugóból kevesebb kell ugyanolyan rugalmasságú alap elkészítéséhez, mint gyengébből. A rugóköötöző zsinetek minősége és a különböző köötözési mód is a rugalmasság minemüségét befolyásolja. A rugós alapot juta-vászonnal feszítik be, s erre helyezik a kárpitozás töltőanyagául szolgáló afrikot. Az egyenletesen elosztott afrik-réteg fölé ritkább szövésű juta-vászon kerül, melyet először közepén, majd a széleken (kantnikon) többszörösen keresztül varrnak. A varrások sűrűsége az anyag rögzítésére szolgál, míg a forma tisztaságát inkább a jó anyagkitöltés garantálja.

Az így elkészített formálás, u. n. *schoppolás* után a levarrt felületek hézagainak, öltéseinek kitöltése, a *pikírozás* következik, mely a rugalmas és már formázott kárpitozás puhaságának elérését szolgálja. Vékony afrikaréteg, jobb munkáknál tiszta szőr-réteg kerül az alapra, melyre, hogy a szőr vékony szálait lekössék, kócot vagy vattát tesznek. Molinó-vászonnal húzzák be az így elkészített kárpitozást, s ekkor a munka „fehér vászonban“ készen van, melyet a szövettel való bevonás követ.

A jó kidolgozású alapon a gyengébb minőségű bútorszövet is jóval hosszabb életű, mint a rosszul alapozotton a jobb minőségű.

STERN KÁROLY.

Újabban szívesen használnak spirálrugózású, köötözött alap helyett, egy igen magas szilárdságú acélhuzalból tetszésszerinti magasságban készülő rugós acélmatracot. (Epeda.) Előnye, hogy rendkívül tartós, nem csomósodik, tehát mélyedések képződése ki van zárva, lágyan rugalmas és pihentető, könnyű, forgatható és higiénikus, (szerk.).

AZ ÜLŐBÚTOR. A legkevesebb ember gondol arra, amikor ülóbútort vesz, hogy azt a bútort veszi, amelyet legtöbbet használ, s amelynek szerkezete, méretei úgy kell, hogy konstruálva legyenek, hogy a nagy igénybevételt kibírják, kényelmét tökéletesen szolgálják, amellet formailag is szépek legyenek.

Talán egy bútordarabnál sem befolyásolja a funkció, a cél, — melyet szolgálni fog, — a formát, szerkezetet, méretet és a felhasználható anyagokat, mint éppen az ülóbútornál. Aki tehát széket vesz, annak először is azzal kell tisztában lennie, hogy azt milyen szolgál-

latra alkalmazza, hogy vájjon munkához, étkezéshez, pihenéshez fogja-e használni.

A modern ülőbutoripar, — mert ilyen is van — minden célnak külön széket teremtett, sőt módját találta annak is, hogy oly ülőbutor-kombinációkat eszeljen ki, melyek kombinatíve több célt is szolgálnak. A szerkezet és forma finomságait, melyek rendszerint millimétereken múlnak, csak szakember veszi észre.

Az ülés magassága és a beülés mélysége közt megfelelő arány van. Minél mélyebb az ülőbutor, annál alacsonyabb legyen! A háttámla támassa alá a hátat és ne kényszerítsen görnyedt ülésre. Igazodjék a testhez (rugalmas vagy állítható támla)!

A karfa magassága akkor helyes, ha kényelmesen rátehetjük karunkat, formája pedig követi az emberi kar formáját. A kárpitozás legyen lehetőleg kiemelhető, vagy laza elhelyezésű párna, mert így könnyen és alaposan tisztítható.

A formára áll mindaz, ami a többi bútorra: egyszerű, sima vonalak, melyek a szemnek is pihentetőek és tisztántartásuk kevés munkát ad. Amikor a bútorvásárló beleül egy székbe, azt megállapíthatja, hogy jól vagy rosszul ül-e benne és hogy nyikorog-e a test súlya alatt, de, hogy a szék megfelel-e a célnak, amelyre használni fogja és elég tartós-e, azt csak szakember állapíthatja meg. Ami pedig a formát illeti, bár minden ember esztétikusnak tartja magát, valóban csak nagyon kevesen kompetensek annak megítélésére. A jó szakember azonban, akire rábízta magát, meg fogja akadályozni, hogy olyan széket vegyen, melynek faragásai középkori kínozóeszközök, vagy amelynek ülése éppen fele annak, amire feltétlenül szükség van, vagy amely olyan magas, hogy a lábak a levegőben lógnak, vagy amelynek karja csak dísz, vagy amelynek háttámláján az ember sehohsem talál nyugtot, vagy stb. Sok rossz szék van. Vigyázzon, nehogy éppen ilyent válasszon!

HEISLER ANDOR.

A FÉMBÚTOR. Mikor a közelmúltban először tűnt fel modern lakberendezésünk immár nélkülözhetetlen kelléke, a csillogótestű, kellemes arányú acélcsőbutor, sokan hitték, hogy csak múlt jelenséggel, a legújabb kor, a „Neue Sachlichkeit“ és a „Technokrácia“ erőszakolt alkotásával állanak szemben, s bizalmatlanul szemlélték a fémbutor bevonulását az operációs termek, kórházak, várótermek légköréből, kavicsos sétányokról, lakásunk legfontosabb helyiségeibe is.

A történelem is ismer fémbutorokat, de ezek nagyrésze dúsan alkalmazott díszítésekkel terhes, nehezen tisztítható, súlyos, s inkább

esztétikai, architektonikus hatásokra törekszik, mint arra, hogy kényelmes és célszerű legyen. Mind megannyi hátrány a ma háztartása számára.

A ma háztartásának jelszava lett, hogy a lakás takarításával járó munkát a legcsekélyebbre kell leszállítani. Az a fémbútor, mely a háziasszonyt ebbeli törekvésében támogatja, megérdemli a korszerű, a modern fémbútor nevet. Természetesen a választott forma meg kell, hogy feleljen a felhasznált anyag természetének és a kitűzött célnak.

A kényelem, a jó konstrukció, az anyagszerűség szempontjából nem mérvado az a sokat vitatott álláspont sem, mely egyedül helyesnek csak az u. n. lengő kivitelű konstrukcióit tartja. Annyi bizonyos, hogy eltekintve attól, hogy sokan nem szeretik a nem alátámasztott rugalmas cső lengését, a nem tökéletes lengőszékekkel (speciális, tehát drágább acélcsövek kellenek hozzá) szemben a jól megkonstruált kisebb rugalmasságú merev csőszék (minden acélcső rugalmas) feltétlenül előnybe részesítendő. A nem tökéletes lengőszék elvesztheti rugalmasságát, behajlik vagy túlzottan hintázik. Külföldön hosszú évek tapasztalatai kellettek hozzá, míg a megfelelő anyagot elő tudták állítani.

Ugyanez áll a csőszékek bevonati anyagára is. A cső rugalmassága feleslegessé teszi a rugós kárpitot, helyette egy speciálisan gyártott, u. n. vasfonálszövet feszül a keretek közé. Minden egyéb szövet megnyúlik, tönkremegy. A gömbnád, gyékénybevonás főleg kerti bútornál alkalmas.

Egyébként a csőszék kárpitozásánál sok kísérlet folyt, s folyik még ma is. A rugalmas acélcsőszék mellett megvan a létjogosultsága a csővel kombinált ülőbútornak is. A csőláb könnyebbé és könnyebben csúszthatóvá teszi az ülőbútort. De ugyanez áll minden más bútorra is, melynek lába van. Csőasztalnál a csőláb a lényeg, lapja lehet fa, üveg vagy bármi más. A megerősítés nélküli, csupán gumigyűrűkre fektetett keretnélküli üveglap azonban nem vált be, mert az üveglapot nem veszik észre, felbillen, kicsorbul, eltörik.

Modern csőágyak simák, egyszerűek, tökéletes ellentétei a cifra, s férges számára alkalmas régi vaságyaknak. Fogas, virágállvány, acélvázás szekrények fabetéttel, Íróasztal, mondhatnánk minden bútor alkalmas arra, hogy fém, illetve fémrészei legyenek. A fém nikkelezhető, krómozható, de festhető vagy galvanizálható is, aszerint, hogy hová kerül és hogy milyenek az esztétikai szempontjaink.

A fémbútort ne tekintsük egyedül megváltó megoldásnak, de üdvö-

zöljük, mint az emberi haladás, a találékonyság egy újabb dokumentumát, s sorozzuk be oda, ahová való, a hasznos és célszerű új bútorok közé.

HAIDEKKER MIKLÓS.

SZOBAFESTÉS, TAPÉTÁZÁS. A modern lakberendezés művészi alaptétele, amely az interieur egységes tömeg- és színekompozíciójára vonatkozik, egy szakmabeli iparágnál sem kívánja meg annyira az iparos és művész együttműködését, mint éppen a szobafestő-, mázoló- és tapétaiparban.

Meg kell szünni annak az anomáliának, hogy lakásunknak ezt a fontos hangulati tényezőjét esetleg művészileg képzetlen, vagy a technikai lehetőségekhez nem értő egyén döntse el.

Azelőtt — a lakás művészeti-anarchia korában — a *falfestés* bőválasztéku ornamentikus patronnal készített minta volt, kényelmessé téve a megrendelő munkáját és megkönnyítve az iparosét is, mert a dus, nyugtalan minta minden falegyenetlenséget eltakart. Ma a sima nagyvonalú bútoroknak nagyvonalú *háttér* kell. Nincsenek művészi szabályai, megkötöttsége, minden a művész harmonizálásától, felfogásától függ. Lényegesen nehezebb lett az iparos munkája! Egyszínű felületeket szépen tisztán elkészíteni nem könnyű feladat és egyenes vonalakat is nehezebb húzni, mint patronokat felrakni.

A sima fal tökéletes alapmunkálatokat kíván. A régi festéket feltétlenül le kell mosni, a falakat nemcsak alaposan ki kell gipszelni, hanem sokszor gipsszel teljesen át kell vonni (glettelés). A világos pasztelszíneket nem enyvvel, hanem más kötőanyaggal, u. m. tejjel, esetleg kaseinnel, stb. kell kötni.

A különböző technikákkal (spricelt, hengerelt, fésűecsettel) készült fal, mely a háttérrel változatosabbá teszi, sokkal kevésbé kényes, mint az egyöntetűen sima fal.

A falfestés — mint helyes háttérmegoldás — a szakember ízlésétől és ügyességétől függ.

Nagyjában ugyanez *áll* a *tapétázásnál* is. Az alapozás itt is a legfontosabb. A régi festéket le kell mosni, ha a fal tapétázva van, legtöbb esetben azt is el kell távolítani. A nyers falat enyvvel kell rögzíteni, a falhibákat gondosan elgipszelni, esetleg teljesen gipszszel átvonni (glettelés), jobb kivitelnél, vagy kényes tapétánál alapapírt felragasztani (makulaturázás). Sokszor fontos a tapétalapok illesztése (stószolás), mert a tapéta mintája, vastagsága és a fényforrás elhelyezkedése úgy kívánja.

A falak tapétával igen érdekes és újszerű módon díszíthetők. A fal

mintázata a legkülönbélebb textúrájú, rajzú és színű tapétákból állítható össze; színes sík-elemekkel dekoratív faliképet (tapéta-mozaik) vagy silhouette figurákat is könnyen applikálhatunk. A tapétát lehet kombinálni festéssel is, úgy, hogy alul lábzsztat-szerűen tapétázzuk a falat, mely a leütések ellen jobban véd és olcsóbb, mint a teljes tapétafal.

Egyes kisebb falfelületek színes jutával, vászonnal vagy gyékény-nyel való bevonása szép hatást eredményez. Itt a tervezőnek az iparossal karöltve tág tere nyílik művészi hatások elérésére. Újabban sikerült különféle vízhatlan kötőanyagokkal mosható falakat előállítani. Ezt a célt szolgálja a hazai gyártmányú nitrocellulozelakk (Aquafix) is.

A nitrólakkok a belső dekorációban új lehetőségeket nyitottak meg. A nitróanyag részére a fallal szilárdan összefüggő, könnyen csiszolható alapot készítenek. Ezt a tapaszt simítóvassal hordják fel a falra, gondosan csiszolják, majd festékszóróval, nitrólakkal vonják be. A nitrólakk súrolható, mosható bevonatot képez. Szakszerű szórás után tökéletes sima felületet kapunk. Szép élénk színeket érhetünk el, melyhez a nitrólakk különleges anyaghatása is hozzájárul. A színes bútor térhódítása közkedveltté tette a lakkozott és dukkózott bútorokat. A tökéletes és modern asztalosmunkát, — melynél faragások, díszítések nincsenek, csak nagy sima felületek uralkodnak — az elsőrangú mázolómunkával érvényre juttathatjuk. A leg-egyszerűbb zománcozott kivitel jó alapozást (spatulyázás), kétszeri mázolást és egyszeri lakkozást kíván. Nemes kivitel a lakkciszolt, mely igen gondos alapmunkálatokat és a lakknak többszöri csiszolását és felpolírozását kívánja.

A dukkózott bútor felülete (nitrocelluloze eljárás) szórás útján készül, szép anyaghatású, kemény- és hőálló felületet ad. Különös figyelemmel kell lenni arra, hogy a tervező munkája mellett ugyanoly fontossággal bír az iparos megbízhatósága is, mert a hibák sokszor csak jóval a munka befejezése után mutatkoznak.

HANTOS ÁRPÁD.

A VILLANYSZERELÉS. A jó világítás jelentőségét felesleges hangsúlyozni. Intenzívnek, káprázatmentesnek és amellet gazdaságosnak kell lennie. Elsőrendű fontossággal bír a helyesen megválasztott izzólámpa. Hogy a hálózati áram egyen- vagy váltóáramú, ezt a világítás szempontjából figyelmen kívül hagyhatjuk. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban a hálózat névleges feszültségét. A hálózati feszültség Budapest belterületén általában 105, illetve 110 Volt, külterületeken 220 Volt, de használatos feszültség a 150,

illetve 165 Volt is. Vásárlásnál tehát mindig a hálózati feszültséggel megegyező izzólámpát kérjük.

A háztartásban alkalmazott izzólámpák közül csak az u. n. fél Wattos világos, homályos- és opálégők jönnek számításba. A világos izzót zárt búra alatt, a homályosat ernyő vagy tányér alatt, míg az opálégőt ott alkalmazzuk, ahol a fény közvetlenül ernyő, vagy bura alkalmazása nélkül jut a szemünkbe.

Előszoba vagy *hall* legolcsóbb és legmegfelelőbb világítása, ha közel a mennyezethez szórt fényt szolgáltató opállámpát helyezünk el. Minden más mellékhelyiségben középen elhelyezett opálgömb, vagy az ajtó felett porcellán falifoglatban opálégő alkalmazása a leghelyesebb.

Konyha közepén, közel a mennyezethez, vízmentes szerelvényű opálharang a legcélszerűbb. Ahol különleges munkát is végzünk, ott alul nyitott, de az izzólámpát fedő, lefelé világító fayance falikarokat használunk (tűzhelynél).

Fürdőszobát a meny esetén elhelyezett vízmentes szerelvényű opálgömbbel, míg a tükröt legelőnyösebben kétoldalról felfelé világító fayance falikarokkal világíthatjuk meg.

Szem előtt tartandó, hogy nem páramentes helyiségben, tehát úgy a konyhában, mint a fürdőszobában, a nem fayance, illetve nem vízmentes szerelvények alkalmazását kerülni kell, mert azok könnyen oxidálódnak.

Lakószoba világításánál általános egyenletes fény elosztású világításról kell gondoskodnunk, melyet rendszerint a szoba közepén elhelyezett mennyezetvilágítóval oldunk meg. Ezt feltétlenül helyi világítással is ki kell egészíteni, mely jó állólámpa vagy megfelelően elhelyezett káprázatmentes falikar is lehet. A szerelési munkálatoknál az alanti követelményeket és tanácsokat szívleljük meg:

A világítás és csengőszerelés mindig ónozott u. n. „Bergmann“-csőben falbasüllyesztve történjen; zsinórszerelésnek alkalmazása helytelen és tilos. A kapcsolók és általában a szerelvények legalább a lakószobában süllyesztett kivitelűek legyenek. A helyiségek kapcsolóját közvetlen az ajtó mellé (nem az ajtófélfára) szereltessek. Hallban vagy előszobában az alternatív kapcsolókkal történő szerelési megoldás a legkellemesebb, amikor a bejáratnál meggyújtott lámpát az előszoba végén elhelyezett kapcsoló segítségével elolthatjuk — és fordítva.

Minden szobában a porszívó, rádió, állólámpák, főzők és melegítők részére konnektorokat alkalmazzunk! Kényelmes a szobákban, konyhába szóló csengőnyomót is szereltetni. Kapcsoló, konnektor,

csengőnyomó igen praktikus és esztétikus módon egy üveg- vagy bakelitlapon is elhelyezhető, vagy szétválasztva, például úgy, hogy az ajtónál a kapcsoló, a fekvőhelynél, vagy heverőnél pedig egy lapon a dugaszoló alzat és a csengőnyomó van. Az elmondottakat szem előtt tartva, sok felesleges pénzt, áramfogyasztást, mérget és kellemetlenséget takaríthatunk meg. Meglevő berendezésünket pedig sürgősen vizsgáljuk meg, forduljunk képzett szakemberhez, ki a modern világítási technika követelményeinek megfelelően azt csekély költséggel célirányossá és ökonómikussá teheti.

LÖBL BÁLINT.

A FŰTÉS. Egy lakás fűtésberendezésének megoldásánál olyan sok lehetőség áll rendelkezésünkre, hogy nehéz eldönteni, milyen fűtési módot alkalmazzunk.

A megválasztásnál mindenekelőtt szem előtt tartandó, hogy nemcsak a fűtésberendezés beszerzésénél invesztálunk, hanem annak táplálása is állandó pénzkiadással jár; a cél tehát a kevés tüzelőanyag-fogyasztású berendezés, esetleg magasabb befektetés mellett is. Ha eltekintünk egy bérház központi melegvízfűtésberendezésétől — mert ez esetben már meg van adva a fűtési mód — a lakás fűtése történhet egyes kályhakkal, cserépkályhával, folytonégőkályhával, gázkályhával és villanykályhával, valamint központosított fűtéssel; kalorifer fűtéssel és etage fűtéssel.

A *cserépkályhák* nagyrésze fatüzelésre rakott, mely fűtésnem előnye a kellemes egyenletes melegleadás, a higiénikus futófelület, de hátránya a fa kis kalóriájánál fogva, hogy drágább a szén vagy koksztüzelésnél. Időközönként fűtendő helyiségeknél nem ajánlatos a fával való tüzelés, mert a „felfűtés“, a hideg helyiség kellő hőfokra való melegítése sokáig tart. A melegleadás sugárzás útján történik, vagyis a kályhához közelebb eső légréteg melegebb a távolabbi légrétegnél.

Folytonégő-kályhák készülnek antracit, kokszt-, porosz- és hazai szeknek eltüzelésére. A jó szerkezetű folytonégő-kályháknak magas hatásfokuk van, jól szabályozhatók és aránylag kevés helyet foglalnak el. Melegleadásuk sugárzás vagy cirkuláció útján történik, de lehet sugárzás és cirkuláció útján is. Ez a kombinált melegleadás a legjobb, mert így a legegyszerűsebb a szobában a hőmérséklet. Gyakran fordul elő, hogy folytonégő-kályhákat kicsire méretezve vásárolnak, miáltal külső hideg esetén a kályhát erőltetve kell tüzelni, ilyenkor a futófelület egészségtelenül magas hőmérsékletű és a kályha idő előtt tönkremegy.

A *gázkályhák* csak olyan kisméretű helyiségek fűtésére alkalma-

sak, amelyekre ritkán és rövid időre van szükségünk. A villany ideális fűtési mód, de magas ára miatt ma még nem igen jöhet szóba.

Egyes szobák külön fűtésének hátránya, az összes kályhák kiszolgálásával járó idővesztés, az egyes kályhák felfűtési periódusával járó tüzelőanyagpocsékolás és hogy a lesalakozás folytán por kerül a szobába. Viszont több szobának egy kályhával való fűtésénél nem kerülhető el, hogy a közvetlenül fűtött helyiség ne legyen legalább 1—2 fokkal melegebb a közvetve fűtött helyiségnél. Ezen hátrányokat küszöböli ki a központi fűtés, amelynek egyik válfaja a *kalorifer* fűtés. A fűtendő helyiségek középpontjában épített fülkében egy fűtőtest áll és az egyes szobákba szellőzőrácsokon át jut a meleg, illetve szívódik vissza a felmelegítésre szánt szobalevegő. Az ilyen módon elért „cirkulációs fűtés“-nek előnye a távolabbi légrétegek ugyanannyira való felmelegítése, mint a fülkéhez közelebb eső légréteké, de hátránya, hogy a levegő áramlása folytán a fűtőtestre esetleg lerakódott por is mozgásba jön.

Technikailag legtokéletesebb fűtési mód az „*etage*“ fűtés, mely volta-képpen a központi melegvízfűtésnek egy fajtája, amikor a kazán nem a pincében, hanem a lakáshoz tartozó alárendelt helyiségben, rendszerint a konyhában, fürdőszobában, vagy előszobában áll. A radiátorok a falak mentén, vagy az ablak alatt helyezhetők el. A radiátorok ablak alatti elhelyezésének lehetősége egyik fő előnye az *etage* fűtésnek, mert meggátolja a hideg beáramlását és egyenletessé temperálja a szoba hőmérsékletét.

Az *etage* fűtéssel az alárendelt helyiségek fűtése is minden nehézség nélkül keresztülvihető és amennyiben a lakás összes helyiségeit állandóan fűteni kell, úgy ez a leggazdaságosabb fűtés. Figyelembe kell venni ugyanis, hogy habár az egyes radiátorok teljesen elzárhatók, a tüzelőanyagfogyasztás közel sem csökken oly arányban, mint amennyivel kevesebb meleget nyerünk.

Az *etage* fűtésnek a tiszta kezeléson kívül nagy előnye a higiénikus alacsony hőmérsékletű futófelület, de csak az esetben, ha *etage* fűtésberendezésünk kifogástalan. A laikus közönség által „száraz“-nak nevezett levegő, amit központi vagy *etage* fűtéssel ellátott helyiségben érez, nem a fűtési rendszer hibája, hanem a szakszerűtlen beépítésé, vagy kezelése.

Szakember nélkül ne csináljunk semmit! Célszerű a fűtőtechnikus tanácsát minden esetben — lehetőleg még a lakás berendezésének kezdetleges állapotában — kikérni, amikor még van mód a leggazdaságosabb fűtés alkalmazására.

KOCH IMRE.

ÚJ ANYAGOK ÉS ÚJ FELHASZNÁLÁSI MÓDOK.

AZ ÜVEGEK fokozottabb alkalmazása a lakásban, kiegészítve az újabb üvegnekkel, a modern bútorok sokat hangoztatott gyakorlati előnyét, a könnyen tisztíthatóságot, esztétikájában a dekoratív nagyvonalú szépséget nem utolsó sorban segítik elő. Az utóbbi években annyira elterjedt tolóüvegezés, mely ajtót pótol, portól véd, a tükörüveget tökéletesen helyettesítő olcsóbb u. n. *specialüvegből* készül. Átlátszó állapotban, vagy edzve (homályosítva), esetleg mintásán, tolóüvegen kívül asztallapnak, lámpának is megfelel. Speciálüvegeket, különböző vastagságban, hazánkban is igen jó minőségben készítenek.

Jó minőségű hullámmentes tükör készítésére a speciálüveg nem alkalmas, erre csak az 5—8 milliméter vastag öntött *tükörüveg* felel meg. Modern tükröket rendszerint nem facettálnak (szélcsiszolás), csak élcsiszolnak.

Az utóbbi években kerültek forgalomba az u. n. *márványüvegek*, amelyek anyaga tömör, máznélküli üveganyag, mely nem repedezik, színét semmiféle behatásra nem változtatja és teljesen hőálló. Különböző színekben, márványerezéssel, de simán is kapható. Eredetileg falburkolatra szolgál, de kitűnően bevált asztallapnak, virágállványra, szóval mindenütt, ahol a gyakorlati szükségesség mellett színes dekoratív követelmények is vannak. A lámpaiparban pedig valósággal forradalmat jelent a fényt kitűnően szóró *opálüvegek* bevonulása. Az opálgömb-, opálkocka- és opálüveg-kombinációs lámpa az új berendezési tárgyak mintaképeül szolgálhat, mert olcsó, célszerű és egyszerűségében is tökéletes szépségű.

FISCHER DEZSŐ.

AZ ETERNIT-aszbesztcementpala nyersanyaga válogatott minőségű hosszúszerű aszbeszt és hazai portlandcement. E két tényező biztosítja az Eternit-aszbesztcementpalának kiváló jó tulajdonságait, mint tűzbiztosság, könnyű súly és határtalan ellenállóképesség. Az Eternit-aszbesztcementpala előállítására nagy lemezekben történik. A lemezek felső felületét egy karborundumkoronggal csiszolják és speciális pasztával fényesítik, miáltal a lemezek márványszerű erezéssel bíró felső felületet nyernek.

Alkalmazása különösen konyhákban indokolt, ahol eddig a konyhasztal, szekrény, mosogatópad, stb. lapját cinkbádoggal, linóleummal vonták be. Az Eternit-lemez erre a célra speciális tulajdonsá-

gainál fogva kiválóan alkalmas, különösen, mert mosható és hőálló. De alkalmas az Eternit virágállványnak, zsúrasztal-, tolókosci- és tálalólapnak, szóval mindenütt ott, ahol eddig üveg, márvány, vagy linoleum kellett.

Mint burkolási anyag pedig az Eternit-lemez mindazon épület- vagy szobarészeknél jön tekintetbe, ahol eddig csempét, műkövet alkalmaztak, tehát kapubejáratok, lépcsőházak, hallok, előcsarnokok, fürdőszobák, tussolok, konyhák, éléskamrák, stb. oldalfalainak és mennyezetének burkolatánál.

MILHOFER M. K.

A CELLULOID cellulózéból készül. A naiv köztudat szerint robban, mert tudvalevőleg a celluloidárugyarak égésénél robbanások is történtek. Kevesen tudják azonban, hogy a celluloid nyersen sem, feldolgozva pedig még kevésbé robban, csupán gyors lánggal elég. Vannak ugyan már a celluloidhoz hasonló éghetetlen anyagok is (cellon, siconit, stb.), melyek azonban még nem annyira tökéletesek, hogy a ruganyos, szívós celluloidot mindenben pótolni tudják. Celluloidnak lakásban legjobban bevált és leggyakrabban látott alkalmazása az ajtóvédő, melyet a kilincs körül, kopásnak kitett helyre szerelnek. Ideálisan simul az ajtó formájához, alkalmazkodik színéhez, s fényes, kemény, mosható felületével teljes biztonságot nyújt piszok és kopás ellen.

E tulajdonságai kiválóan alkalmassá teszik kisebb bútorok bevonására is, melyek élettartama ily módon megsokszorozódik. A melegnek, gőzöknek, víznek kitett fürdőszoba szekrénykéi celluloiddal bevonva, mintegy védőpáncélt, de egyúttal csinos külsőt is nyernek. Cserépalátét, kulcscsim, kilincsbevonat, butorlábazat, mindmegannyi alkalmazási lehetősége a celluloidnak, — fehéren, színesen, mattan, vagy fényesen, — s elterjedésével egyenes arányban csökken ára is.

REDŐ KÁLMÁN.

A LINOLEUM-padló higiénikus, könnyen tisztítható, hézagmentes, rugalmas, hőszigetelő.

A padlót nemcsak egyszínű linóleummal lehet beborítani, hanem több színben kombinálva is, s miután az a legélénkebb színekben és legkülönbözőbb árnyalatokban kapható, tervszerinti összeállításban dekoratív hatása a szőnyegével vetekedik.

Linóleumfektetésre alkalmas:

- a beton alzat,
- a terazzo alzat,

a parafamagnesit estrich,
a kőlapok, vagy
a száraz sima fapadló is.

Ha azonban a fapadlós helyiség nincs alápincézve, úgy erre egyáltalában nem lehet linóleumot fektetni.

A linóleumot valódi copál harzkittel ragasztják le, s teljesen hézagmentesen kivágva, a falak mentén keményfa székléccel zárják le, utána pedig linóleumkonzerváló anyaggal beeresztik. A linóleum kiválóan alkalmas modern asztallapra, zsúrkocsikra, virágállványra, továbbá bútorlábazat bevonásra, szóval mindenütt, ahol kényes felületeket kopás, karcolás, hő és nedvesség ellen kell megvédeni.

CSÁSZÁR IMRE.

A GUMI, mint padlóburkolóanyag az utóbbi évek folyamán hazánkban is rohamos mértékben elterjedt. Különleges sajátosságai a burkolóanyagok első sorába helyezik. A gumi-padlóburkolat tartóssága utolérhetetlen. Ha a beszerzési költségek valamivel magasabbak is, mint némely más padlóanyagé, a hosszú élettartam folytán az árkülönbözet bőven megtérül.

Szín és forma tekintetében a legváltozatosabb lehetőségeket nyújtja. Mintázatát a megrendelő teljesen szabadon választhatja. Zajtalan járást biztosít és annyira rugalmas, hogy a járás pihentető és azonkívül kíméli az idegeket is.

Könnyen fertőtleníthető, savak és lúgok nem támadják meg. Az egyes lapokat teljesen hézagmentesen illesztik egymáshoz, szennyeződés tehát nem rakódhatik le.

Hőszigetelő. Nyáron hűsít, télen tartja a meleget. Kényelmesen és jól tisztítható. Naponta hideg vízzel, időközönként gyenge lúgos vízzel mosható. Friss szép színét állandóan megtartja. Anyaga képessé teszi akusztikai hatások megjavítására is. Elnyeli a rázkódtatásokat.

Esetleges sérüléseknél a sérült darabok észrevétlenül kicserélhetők. Felülmúlhatatlan tartósságán kívül a gumipadló egy süppedő szőnyeggel borított padló kényelmét, csendjét nyújtja, dekoratív megjelenésében pedig túl is tehet azon.

POHL KÁLMÁN.

A MAI IPARMŰVÉSZET.

A ma iparművészete a mai emberé, azé az új embertípusé, mely életfelfogásában sokkal egyszerűbb, igényeiben és ízlésében sokkal összetettebb, mint a megelőző korszak embere. A mai ember élete sokkal zsúfoltabb, tartalmasabb annál, mintsem elbírná azt a formai komplikáltságot, mely a megelőző korszak iparművészetéből reámaradt. Életfeltételeink súlyosabbak, munkánk terheesebb és szétágazóbb lett, pihenésünk, szórakozásunk is más, mint bálozó és majálisozó őseinké, akik évenként egyszer hadastyánbanda kíséretében mentek ki a „zöldbe“. A mai ember minden dolgában, mely őt, mint közvetlen környezete körülveszi, sokkal inkább rá van utalva a gyakorlatiasságra, a bútorok, használati tárgyak célszerűségére, mint bármely megelőző korszak embere. Az újkor tárgyilagos építésze az életnek világszerte megváltozott feltételeiből nőtt ki és célkitűzésében a legfontosabb elv: szakítani a múltak esztétizáló, romantikus hagyományaival és az emberi lakás céljává, egyetlen alkotó szempontjává az embert odaállítani, akinek számára és szolgálatára készül, higiénikus, egészséges, funkcionális lakást alkotni, melyben minden felesleges dísz, hibás és célszerűtlen konstrukció az ember kényelmét veszélyezteti, a fenntartás költségeit növeli, s így az ember életének terhévé válik.

Az építészet hegemoniája alatt, ugyanebben a szellemben alakult ki az új korszak, a ma iparművészete is. Sima egyszerű formák, derűsebb, optimisztikusabb színek, kevesebb és gazdaságosabban használt díszítés jellemzik ezt a művészetet. Az elv az, hogy a lehető legkevesebb, de rendkívül megfontoltan alkalmazott eszközzel érnék el a lehető legnagyobb hatást. Ennek a művészetnek ki kell szorítania a mai polgár lakásából a régi korszakok maradványait, a barokk-vázákat, rokoko-nippeket, a japán legyezőket és más efféléket, melyek az átmeneti korszakban a polgárember öntudatlan utánzó ösztönével lopták be az ő lakásába a hajdani feudális korszak kétséssé hervadt művészetét és ezzel a polgári előkelőség látszatát. Az új korszak iparművészete az új korszakból nőtt, mint ahogy minden korszaknak meg volt a joga, sőt kötelessége arra, hogy önmagát önmaga szerint kifejezze. Igazságtalanság volna ettől a jogától és kötelességének teljesítésétől éppen ezt a korszakot elűzni. Minden korszak úttörőivel szemben volt a nagyközönségben valamelyes bizalmatlanság, de soha még egyetlen korszak sem szegzett annyi hamis jelszót és rosszindulatot az úttörőkkel szemben, mint a mai.

SZOKOLAY BÉLA.

KÉZIMUNKÁK, A lakásművészet egyik leghálásabb eszköze az egyéni és művészi textilmunka. Ezek kiválasztásában a gyakorlati felhasználhatóság és az anyagszerűség mellett a levegőt, a napot, fényt és a színt keresi a mai ember.

A napsütés minden effektusával, a természet minden színével festve használja *függönyanyag*nak a grenadint. Emellett a túllt és a netzet, hímezve puha fonalakkal, friss és könnyed mintával a szoba és a környezet karakterének megfelelően. A függönyök alakja is hozzáidomult az ablakok új formáihoz, megrövidült, csak pár-kányig ér, rendszerint középről kétfelé húzható; így szétnyitott formában is dekoratív, pótolja a nehéz porfogó szövetszárnyakat. Megszűntek teljesen a fodordíszítések, a modern függöny legfeljebb egy jól tisztítható rojtdekorációt tűr meg.

A *terítők* a kombinált szobákban apró kis terítőcskékre zsugorodtak össze. Az asztalon, a beépített szekretereken, vagy a fali polcon, egy-egy figura, vagy váza alatt megvédik a sima felületet a ráhelyezett tárgyak karcolásától. Készíthetjük ezeket posztóból, selyemből, esetleg vászonból is, de legjobban érvényesülnek az egész könnyed túllmunkák, fehér- vagy színeshímzéssel. Nagyobb asztalra bútorhuzat színével harmonizáló szóttest, posztóterítőt, vagy fehér vastagszálú túllt tehetünk. Párnákban a modern szóttes heverők meglehetősen szűkre határolják a fantázia lehetőségeit. Jó színű anyag, egyszerűségében eredeti vonalvezetés, újszerű forma a mai párna kellékei.

A támlanélküli heverő fölé jöhet kézzel szótt *gobelin* is, mely mint falvédő, praktikus szerepet tölt be. Természetesen nem a renaissance hatalmas fali gobelinjeire kell gondolnunk, sem az utolsó évtizedek túvel varrott hamis gobelin giccseire, hanem a kézzel szótt, témában, méretben, stílusban korszerű nagyvonalú színfoltot adó gobelinre. Legújabban gobelin helyett ugyancsak hasonló szellemben, kihm szövésű faliszőnyeget is alkalmaznak.

A hallok dekoratív vászon applikációkkal, gyermekszobák figurális dekorációkkal, színben és mintában sok további lehetőségét nyújtják a művészi teremtő erőnek és jelentékenyen járulnak hozzá az otthon friss, derűs hangulatához.

KÓRODY GYÖRGY.

TEXTÍLIÁK. Új bútorbevonati és függönyanyagaink nemcsak mintáikban és színeikben változtak meg, hanem az új kívánalmak új anyagokat is követeltek, s így a szöveteknek, vásznaknak és egyéb

textíliáknak egész sora jelent meg a legolcsóbbtól a legdrágább fajtaig. Selymek, damasztok, bársonyok a régi hívságos szalonbutorokkal együtt tűntek el, helyettük epinglee, ripsz és vásznak jöttek óriási választékban.

Újabb időben mind nagyobb szeretetnek örvendenek a *kézzel szőtt bútorszövetek* és a *kézi nyomással színezettek*. A kéziszővés, a kézifestés lehetővé teszi a gyári nagytömegű előállítással szemben a kisebb mennyiségű, de választékban nagyobb kárpitanyagokat. A kézinyomás grenadin- és voilefüggönyöknél különösen bevált. Természetesen ezek csak akkor színállóak és moshatók, ha megbízható indanthren festékkel készülnek. Éppen úgy az összes kézzel szőtt szöveteket sem lehet egyformán elbírálni, igen sok függ attól, hogy milyen szálból és milyen technikával készültek. Mint sokszor tapasztalhattuk már, olcsó anyag nem jelent feltétlenül rossz anyagot, drága pedig jót. A drága selymek sohasem strapára készültek, viszont az olcsó indanthren gyári, vagy kézzel nyomott vásznak, például színes bútoraink bevonására nagyon jól megfelelnek.

Laza szövet, szálkihuzódás, érzékenység pizokra, szalonnásodás, rossz megmunkálhatóság, kifakulás mindmegannyi hibája lehet a kárpitanyagoknak, melynek megítélésére ismét csak a szakember hivatott.

GOLDSTEIN ERNŐ.

SZÖNYEGEK. A ma használatos kézzel előállított szőnyegek két csoportba oszthatók: a *szövött* és az úgynevezett *csomózott* szőnyegekre.

A szövött, kilimszőnyeget vászonszövésével készítik. Nálunk két típusa szokásos: a *torontáli*, melynél a színek a láncfonál irányában nem kapcsolódnak egymáshoz, s így a lánc irányában hézag keletkezik, az érintkező színek határozott vonalban találkoznak és a *román*, melynél két, a lánc irányában érintkező szín a láncot átkarolva egymáshoz záródik, ezért érintkezési vonaluk határozatlan, s a kétoldalról áthurkolt lánc helyén a szőnyeg valamivel vastagabb. A torontáli szőnyeg mintája azáltal, hogy a lánc irányában csak rövid vonalak keletkezhetnek, bizonyos korlátozást szenved, míg a román szövés mód mintaszabadsága nagyobb.

A rongyszőnyeg szintén vászonszövésű, de míg az eddig tárgyalt szőnyegek vetülékje gyapjú vagy egyéb állati szőr: teve-, kecske-, dísznő, vagy tehénszőr (hogy milyen szőr, az a szőnyeg minőségére fontos befolyással van), addig a rongyszőnyeg spárgafölvetőjét rongyhulladékkal szövik át. Minőségben legrosszabb a használt

rongyból, jobb az új anyagból (habselyem, pamutáru hulladékból) készült szőnyeg. Tartóssága, színállósága, moshatósága a fölhasznált anyagtól és a szövés sűrűségétől függ.

A másik szőnyegtípus a csomózott szőnyeg. Kétféle van használatban: a perzsa- és a szmirnaszőnyeg. Ezeknek technikája lényegében egyezik. Egy-egy csomó két láncfonalat fog össze és minden sor csomó után egy vetülékfonal van beszöve. A vetülék anyaga egyezik a láncéval.

A *perzsa*szőnyeg felvetése sűrűbb, becsomózott fonala vékonyabb, kiálló szála rövidebb. Minősége a használt gyapjú és festék minőségétől és a csomók sűrűségétől függ. A *szmirnaszőnyeg* fonala vastagabb és a szőnyegből kiálló szál hosszabb, tehát járásra puhább, mint a perzsa.

A mai lakás nem bírja el a sűrűmintájú, nyugtalan és tarka szőnyeget. A fölsorolt — lényegében paraszttechnikák — mindegyikében készülnek korszerű, a mai otthon szellemének megfelelő egyszerű szőnyegek. Ezek közül jó szőnyegek azok, melyeknél a minta a szövés technikából születik és nem jó, amelynél ettől függetlenül elgondolt ornamentális ötletet kényszerítenek bele a szőnyeg technikájába. Miután a mai szőnyeg egyszerű és nagyvonalú, a formák, színek és foltok arányosítása, ritmizálása döntő fontosságú.

BOR PÁL.

OTTHONUNK GONDOZÁSA.

BÚTORAINK HELYES KEZELÉSE. A bútor kényes, érzékeny, külső hőmérsékleti hatásokra éppen úgy reagál, mint az élőlény, ezért fontos megismerni azokat az elővigyázatossági követelményeket, melyeknek elhanyagolása a legjobban elkészített bútort is tönkre teheti. Az alanti szabályokat okvetlenül tartsuk be, ha azt akarjuk, hogy bútoraink, de különösen az ujak, épségben maradjanak.

Fűtés:

A fűtés lehet kályhafűtés vagy központi fűtés. A kályha különösen fával fűtve, a legegészségesebb emberre, de bútorra is. Minden fűtési rendszernél a főszabály: nem szabad túlfűteni. A túlfűtött szoba nemcsak a berendezésre, de a lakó egészségére is ártalmas. A központi fűtéses helyiségekben a bútorok nagy veszélynek vannak kitéve, mert beszáradhatnak, fényüket veszthetik, vetemedhetnek és repedhetnek. Ez vonatkozik elsősorban a mai modern síkformákra, melyeknél a feldolgozott anyag mozgáslehetősége a minimálisra van redukálva. Nemcsak a központi fűtés, de a kályhafűtés is ártalmas lehet a bútorra, ha a helyiségek állandóan túl vannak fűtve. Hogy a bútornak repedése, vetemedése kályhafűtésnél ritkább, az abban leli magyarázatát, hogy a kályhát sokkal takarékosabban és gondosabban kezelik, mint a központi fűtés kazánját és a kályha legtöbb esetben legalább éjjelre lényegesen lehűl, illetve egészen kihűl, a fa és a szoba levegője a napi fűtés által elvont nedvességet újból kiegészítheti, s így arra nem kerül sor, hogy a szobában lévő tárgyak összeszáradjanak, sőt ha a konstrukció miatt az utánszáradás akadályozva van, szétrepedjenek.

Központi fűtésnél a felemésztett nedvességet a fűtőtestekre felfüggesztett edények vízpárolgztatásával kell pótolni. Kellő nedvességgel telített levegőben nem vetemedik és nem reped a fa, tehát a nedvesség megújítására a legnagyobb gond fordítandó. A helyiségek legalább egyszer naponta alaposan szellőzve legyenek, a fűtést pedig éjjelre lehetőleg szüntessük be. A napközbeni cca 20 fok meleg még nincsen hátrányára a fabútornak.

Nem szabad bútort a kályha vagy fűtőtest közvetlen közelébe állítani, a minimális távolság 1.20 méter, de még ekkor is ajánlatos fémkeretben foglalt aszbesztlapot tenni a bútor és a kályha közé.

Szellőzés:

Sokat árt és sok kárt okoz a fabútornak a szoba helytelen szellőztetése is. A szellőzésnél vigyázni kell a hirtelen nagy hőfokváltozá-

sokra. Ha az erősen fűtött szobába a kinti, esetleg fagyponthoz alatti hideg levegőt egyszerre engedjük be, a hirtelen 20—25 fok hőmérsékletesés nem maradhat hatás és pedig rossz hatás nélkül a bútorra, sőt fokozza ezen ártalmas hatást, ha a bútor léghuzatban áll. Szellőzésnél ne érje közvetlenül hideg levegő a bútorokat, lehet esetleg a szomszédos már lehűtött szobán át is szellőztetni. Ártalmas a bútorra az egész nyáron lezárt lakás fülledt melege is, mely szintén elvonja a fa nedvességtartalmát és a központi fűtéshez hasonló károkat okozhat. Az ilyen lakásokban is minél gyakrabban kell szellőztetni.

Napfény:

A napfénytől lehetőleg óvni kell a bútort, mert nemcsak beszáródásokat okozhat, de színét és fényét is elveszítheti.

Kezelés:

A bútorok kezelése is nagy befolyással van azok tartósságára. A bútorról már messziről meglátja a szakértő a gondos, vagy kevésbé gondos háziasszonyt.

Fontos szabály, hogy a bútorok ajtaját mindig és minden körülmények között be kell zárni. A mai modern bútorok sima ajtajaira fokozott mértékben vonatkozik ez, mert a simafelületű ajtó, ha négy oldalról nincsen ami tartsa, már saját súlyánál fogva is görbül, vetemedik.

A meleg nemcsak túlfűtés folytán, de — főleg asztaloknál — a meleg tálak és edények közvetlen ráhelyezésével is árthat a bútornak, mert a furníros felületeken hólyagok, elszíntelenedések, repedések keletkezhetnek. Forró edényt csak az asztallapra helyezett filcre vagy alátét tálcákra tegyünk!

A túlzott szárazság árt a bútornak, de a nedvesség szintén. Nedves falakhoz közel nem szabad bútort állítani, mert részben megpenészedik, részben pedig megdagad, az ajtók, de különösen a fiókok nyitása megnehezül, esetleg teljesen bedagad. Ha már most ilyen nedvesség következtében megdagadt fiókból vagy ajtóból legyalulunk, akkor később, mikor a fal és vele együtt a bútor is kiszárad, a fiók, ajtó lötyögni fog, amin már nehéz segíteni. A nedvesség a bútor politúros vagy pácolt felületeinek is árt, rajta foltot hagy, s csak nehezen javítható; ugyancsak óvni kell a bútor felületeit likőr- vagy más szeszfoltoktól, melyek teljesen tönkretelhetik a bútor politúrját és csak az egész felület teljes átdolgozásával javíthatók.

Végül karcolásokra és ütődésekre is nagyon vigyázzunk, mert egy kis ütődés javítása több órai munkát igényelhet és sohasem biztos, hogy nem marad-e a bútor felületét elcsúfító folt rajta.

Kárpitozott bútorok:

Kárpitozott bútorok tisztítására legajánlatosabb a porszívó használata. A porolás nem használ sem a kárpitozásnak, sem a szövetnek. A porszívó nemcsak a port távolítja el, hanem a molyveszélyt is csökkenti, amennyiben a moly petéit is kiszívja. Nem lakott lakásban — például nyáron — okvetlen szükséges, hogy hetenként legalább egyszer szellőztessünk, mivel a levegőtlen, fülledt lakás a molyok paradicsoma. Hiába takarjuk papírral, szórjuk be naftáimnál vagy dohánnyal, ha nem szellőztetünk, úgy a kárpitozott bútorok ki vannak téve a molyosodásnak.

A bútor tehát gondos kezelést és ápolást *igényel* és ahol ez *nem* történik meg, ott a mutatkozó hibákért saját maga és nem a készítő felelős.

BÁLINT FERENC.

SZOBANÖVÉNYEK ÁPOLÁSA. Növényeink helyes megválasztása első feltétele annak, hogy azok valóban tartós díszei legyenek a lakásnak, természetesen feltételezve a helyes szakszerű ápolást. Növényeink elhelyezésénél részükre a legelőnyösebb körülményeket biztosítsuk. Világos, lehetőleg délkeleti, déli, vagy délnyugati fekvésű ablak a legelőnyösebb, nyáron vigyázva arra, hogy az erős déli nap ne érje őket, mert különben a legtöbb növény égési foltokat kap. Télen sötét szobában, vagy túlságos meleg helyen tartott növényeink világos vékony, erőtlen hajtásai kimerítik a növényt, öntözést helyesebb ritkábban, de erősebben végezni. Növényeink hőigénye származásuk szerint változó, erre nézve leghelyesebb a kereskedőt, vagy kertészt megkérdezni. Zöld szobanövényeink alatt tányérban vizet ne társunk, mert azzal a föld savanyodását idézzük elő. A fejlődési és virágzási szakban mindég intenzívebben öntözzünk, tápsót is csak ebben a korszakban használjunk.

Növényeinket védjük a hőmérséklet nagyobb ingadozásaitól; legjobban a nedves, párás levegőjű helyiségeket, nyáron pedig a szabad levegőt kedvelik.

A modern lakások legkedveltebb szobanövényei a *kaktuszok*; trópusi növények, de amellet a legnagyobb szélsőségeket is kibírják, a legigénytelenebbek, leghálásabbak és a legtöbbje már kicsi korában virágzóképes.

Kaktuszainkat mindig *világos* helyen tartsuk!

Nyáron lehetőleg szabad levegőn és napon, néhány fajtát (Epihylum, Phyllokaktusz, Rhipsalis) félárnyékos helyen, mivel ezek a tulerős déli napfényt nem bírják. Ha pedig azt akarjuk, hogy a

már virágzóképes kaktuszaink virágozzanak is, okvetlenül napos helyre helyezzük őket. Napos helyre téve, körülbelül két héten át fokozatosan szoktassuk őket a túlerős déli napfényhez, nehogy égési foltokat kapjanak.

Télen világosság és körülbelül 8—12 Celsius mellett telettethetők legjobban. A hőmérséklet 2—3 Celsius ingadozása lényegesebben nem számít. Tizenöt Celsius felett való tartás azért nem ajánlatos, mert a kaktusz fejlődésnek indul, a téli fejlődés pedig nem elég életerős.

Átültetésük legjobb tavasszal, vagy a szabad levegőről való bevétel előtt körülbelül három héttel, hogy az átgyökerezés megtörténhessen. Szükség esetén az átültetés bármikor történhet.

Az átültetéshez használjunk olyan jó, teljesen átérett fekete földet, mely kevés mésztartalommal is bír, de nem tartalmaz rothadó szerves anyagokat. Ezt keverjük kevés agyaggal, valamint a vízátteresztőképesség növelésére durva homokkal, fertőtlenítő hatás céljából pedig kevés apróra tört faszénnel.

Minden mázas vagy olaj festékkel festett cserép a kaktuszok nevelésére alkalmatlan. A cserép nagyságát mindig a gyökérzethez szabjuk, sohasem a növény nagyságához, mert túlnagy cserépben a rothadási folyamatok könnyebben kifejlődhetnek, öntözni csak akkor szabad, ha a föld már száraz. Az állandó nedveség könnyen rothadást idéz elő, miért is a kaktuszok inkább szárazon, mint állandóan nedvesen tartandók.

A kaktusz kisebbfokú zsugorodását kissé több vízzel még mindig ellensúlyozhatjuk, de a rothadási folyamatot csak úgy állíthatjuk meg, ha azt idejében észre véve, a rothadó részt (kimetszük, vagy levágjuk, a megmaradó ép részt beszárítjuk és befaszénporozzuk. Import példányok zárt helyiségben még kevesebb nedvességet igényelnek, mint a hazai kultúrában nevelt példányok. Nyáron a hosszabb esőzésektől, télen a fagytól védjük kaktuszainkat.

Öntözni nyáron szabad levegőn körülbelül hetenként háromszor, zárt helyiségben körülbelül ötnaponként, télen kevésbé fűtött szobában két-három hetenként egyszer, erősebben fűtött szobában 8—10 naponként *egyszer* kell.

öntözéshez állott vizet használjunk. Célszerű a kaktuszokat időnként finom permetezővel permetezni.

KERSCHITZ IRMA.

CYÁNOZÁS. A cyanhydrogen (népszerűen cyángáz) tökéletes feregirtó. A helyesen alkalmazott cyángáz minden férget (a petéket is) biztosan megöl. Nagy áthatoló képességű (könnyen diffundáló) és rendkívül illékony gáz; a cyánózott helyiségben 10—12 órai szellőztetés után úgyszólván semmi szag sem érezhető. Nagy előnye minden régebbi módszerrel (különösen a kénes gázokkal szemben), hogy semmiféle lakberendezési tárgyat nem támad meg. A cyánózás veszélyes üzem, ezért iparendedélyhez van kötve. Kon-tár cégek egyszerű kénezést mindenféle különleges gáz elnevezés alatt hirdetnek, visszaélve a közönség tájékozatlanságával. Pedig könnyű felismerni a kénezést mindjárt a munkálat megkezdésénél. A kénezésnél tényleg meg kell gyújtani a keveréket, mely lánggal ég, miközben ködös, fehér füst tölti meg a helyiséget. A cyánózásnál szó sincs gyújtásról, a cyángáz színtelen. A kéngázok szúrós-zsaguak és köhögésre ingerlők, a cyángáz keserű mandulaszagú. A kéngázok színtelenítenek, halványítanak (szőnyeget, függönyt, selymet, stb.), fémtárgyak megfeketednek tőle, fehérnemű 3—4 hét múlva szétmállik.

A cyánózás teljes lebonyolítása (a gáz kiszellőztetésével együtt) egyik reggeltől a másikig tart. A délelőtti órákban gáz alá vett helyiségek ablakait 6—8 óra múlva, még ugyanazon a napon, a vállalat felnyitja, de belépni csak egy éjjelen át tartó szellőzés után lehet. A szigeteléshez használt papírszalagot rendszerint lemosás nélkül, szárazon is el lehet távolítani. Az ágy-, ruhaneműt és kárpitozott bútort folytonos szellőztetés mellett ki kell porolni. Cyángáz elöl semmit nem kell a lakásból eltávolítani, kivéve az étel-miszer, dohány-nemű és kozmetikai szereket.

Cyánózatni szobafestés, tapétázás és mázolás előtt ajánlatos (esetleg a régi tapéta lehúzása után), amíg a rések, repedések szabadon vannak a lakásban, de az összes kőműves-, vízvezeték-, villanyszerelő-, kályhás-, stb. munkák befejezése után, nehogy a gáz a renoválás alatt levő lakás résein elillanhasson.

A cyángázzal való feregirtás csak okleveles vegyész-mérnök „közvetlen személyes közreműködése és felügyelete mellett“ fogantatható (1930. év óta).

STERN JENŐ.

RÉGI BÚTOROK ÁTALAKÍTÁSA.

A mai otthonnak egyik legnagyobb teherterele a régi bútor. Régi aszerint, hogy milyen régi a háztartás, az örökség, vagy a nászajándék. Reánknehezedik, utunkban van az altdeutsch-ebédlő, a barokk-hálószoza, a három méter magas angol könyvszekrény, a cifra pianinó, a szecessziós szalon, felépítményes diványok, az oszlopos szétszáradt füllungu (betétes) előszobaszekrények. Fialabb a sima, de túlméretezett sok darabból álló komplett hálószoza, a három edényszekrényes komplett ebédlő, a rámás, betétes bükkfa-szekrény, stb.

Mindezekről gazdájuk megválni nem tud, sokszor tulajdonosának egyetlen jószága, mit értékesíteni nem lehet. így bútorainak lakást tart, porolgatásához és törölgetéséhez cselédet. Formailag túri és szenved . . .

Ha újra nem telik, ezt a régít kell átalakítani, átszabni és újra felépíteni.

A változtatások lehetnek:

1. *A bútor külsejének megváltoztatása* (forma, szín), a díszítések eltávolítása. (A stílus megtisztítása.)

2. *A bútor rendeltetésének megváltoztatása.*

Alakítani csak akkor szabad, ha a célnak megfelelő tudunk teremteni! Ha az nem kerül többbe, mint az újnak fele, esetleg kétharmada! Mindezek előfeltétele az átalakítandó bútor nyersanyagának jószága! De alakítani kell, mert ma nincs szükség márványos, tükrös mosdókra, nagy íróasztalokra. Nincs helyünk nagy ebédlőasztalokra és ugyanezen okból kell arról is lemondanunk, hogy nappalra és éjjelre külön fekvőhelyünk legyen. Nincs sem időnk, sem pénzünk felesleges tárgyak, felesleges díszek törölgetésére, ápolására. Az átalakítandó bútorok négy csoportba oszthatók be:

1. *Régi stílusú bútorok.*

2. *A kilencszázas évek bútorai, beleértve a szecessziót.*

3. *A szecessziótól napjainkig.*

4. *Stílusoktól és származásuktól függetlenül, ülő- és kárpitos bútorok.*

Forníros, keményfa stílusbútorokból nem lehet modern bútort csinálni.

A polgári stílusok, az empire, biedermeier, stb., a maguk ésszerű egyszerűségükben, csak a belső beosztás testhez alakításával, felhasználhatók. De ha a bútor rossz állapotban van, a fornír leválik, alatta a fa széjjelszáradt, töredezett vagy korhadt, úgy a fáskam-

rába vele! Javítására, alakítására kár minden fillér! A kilencszázas évek bútoraiból konstrukciójuknál fogva nem varázsolhatunk modern bútort. De használhatóbbá és esztétikusabbá formálhatjuk. Módjai: felépítmények leszedése, ezek az éjjeliszekrény feltété, a kredenc tornyos várkastélyai, az íróasztal (ha egyáltalán van reá szükség) körülfutó oszlopos rácsozata, a dívány hátsó és mellső oszlopai. Néha sikerül a felesleges magasságot is leredukálni. Vannak kivételes darabok, melyekről az értelmetlenül felragasztott és állandóan le-lepotyogó faragás darabkái a szerkezet megbontása nélkül eltávolíthatók. Néha átfornírozatni is érdemes. A szecesszió bútorai közül igen kevés formálható mai nyelvre. Díszítése a szerkezet díszítése, eltávolítása nehéz, mint faanyag használható esetleg fel.

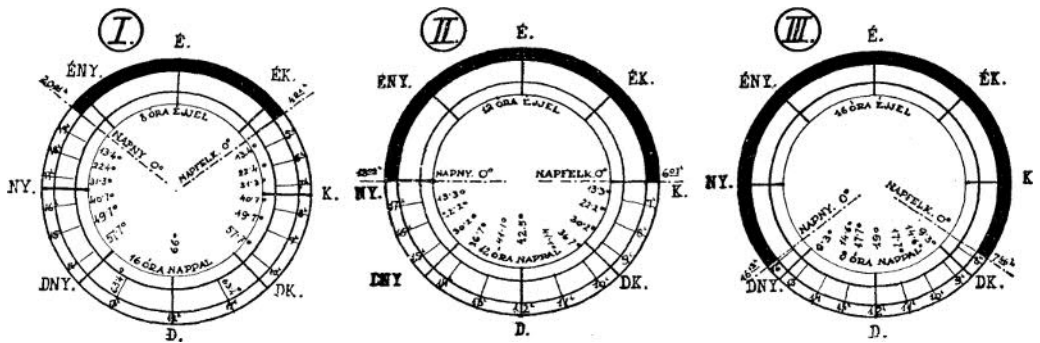
A kilencszázas évek bútorai közül új funkciót kaphatnak a felesleges tükrös, márványos mosdók, az ágyak, éjjeliszekrények. Minden ágyból könnyűszerrel készíthető ágyneműtartós heverő. Két éjjeliszekrény összeépítéséből komód készülhet, a mosdó tükre pedig új rámába téve, bárhol felhasználható. Régi márványlapok átcsiszolás után virágállványoknak és asztallapoknak használhatók fel. A mosdó alsó részéből ágyneműtartó vagy ruhaláda készülhet. A szecessziót követő bútorokra jellemzők a nagyméretű, s a nagy sima fényezett fafelületek. Ekkor készítették a 110/210 cm méretű ágyakat, a 220 cm hosszúságú szekrényeket, a 160/140 cm méretű ebédlőasztalakat. Ezeket a bútorokat lehet, sőt át kell szabni és új formában felépíteni.

Anyaga miatt érdemes a rámás puhafabútort a faragások, lizénák eltávolítása után kívülről lelemezelni vagy kifordítani; a belső oldal ugyanis simább. Így nagy nyugodt felületek keletkeznek, melyek hatása a színezéssel fokozható. Régi rozoga szekrényekből készíthető: polc, virágállvány, kisméretű asztal, stb. A szín nagy alakító! A kárpitosbútoroknál egész más esetekkel állunk szemben. Törött támlájú székből sohse lesz egészséges, kényelmetlen székből nehezen lesz kényelmes. Fotelek, díványok formája sem változtatható lényegesen meg. De régi rojtok, zsinórok eltávolíthatók, törött rugók kicserélhetők és a régi, színehagyott rongyos szövet kicserélésével szemre is új formát kapunk. A színek felbontják a bútortömeget vagy összefogják. A csíkok széltében vagy hosszában nyújtják meg. Nem tartozik egyik csoportba sem a zongora, a lakásberendezés súlyos egyénisége, mely már tömegénél fogva is kiválik. Különállását fokozza színe, lábai formája, felesleges profilírozása. Kevés átalakítással szakember ezen is könnyen tud segíteni.

KOVÁCS ZSUZSANNA.

MIKOR KAP NAPOT A LAKÁS.

A korszerű építkezés egyik főkövetelménye a napsugarak lehető legteljesebb kihasználása. Lakásválasztás, ház- vagy telekvételnél első sorban erre kell tekintettel lennünk. Az iránytű megadja ugyan az égtájakat, de semminemű felvilágosítást nem ad a nap pályájáról. Még egy pontosan délnek fekvő házról sem tudjuk fejből megállapítani, hogy annak keleti ablaka például decemberben mikor kap napot. Teljesen tájékozatlanul állunk olyan esetekkel szemben, mikor a ház vagy lakás nem a főégtájakhoz viszonyítva fekszik, rá vagyunk utalva házfelügyelő vagy szomszéd teljesen bizonytalan adataira. Az alatt ismertetett egyszerű módszerrel a bizonytalan adatok helyett mindenki saját maga győződhetik meg arról, mennyi ideig kap napot.

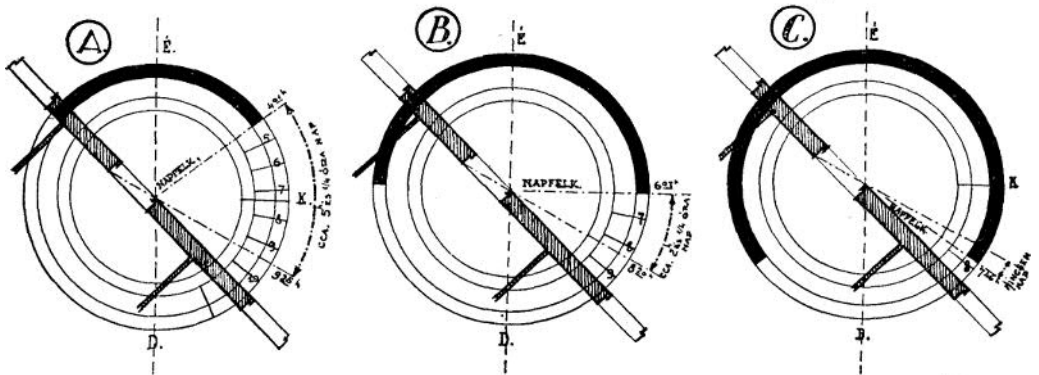
Ezen napkártyák a nap pályáját az év négy különböző időszakában ábrázolják:

I. a leghosszabb nap idején, június 21-én,

II. napj-egyen idején, március 21-én és szeptember 21-én.

III. a legrövidebb nap idején, december 21-én.

A napkártyák megmutatják napkeltétől napnyugtáig az égtájakhoz viszonyítva a nap állását minden órában, úgyszintén a napnak a látkörrel (horizont) bezárt szögét.

Példának északkeletnek fekvő ablak megvilágítását vettem fel. Az A ábrán az I, a B ábrán a II, a C ábrán a III jelű napkártyát tűntettem fel. Az eljárás a következő:

1. a kérdéses lakás vagy ház tervét az égtájakhoz irányítjuk,
2. átlátszó papírra másolva, a napkártya középpontját az ablak külső, nappálya felé eső sarkára helyezzük,
3. az ablak külső és belső sarkait összekötő két egyenest, vagy egyiket ezen egyenesek közül és a napfelkelte, vagy napnyugta és az ablak sarkait összekötő egyenest, a nappályát jelző beosztásig meghosszabbíthatjuk és az egyenesekkel bezárt ívhosszról leolvassuk a napsütés időtartamát.

Az A és B ábrákon például az egyenes és napfelkelte közti ív adja meg a napsütés idejét. De például pontosan délnek néző ablaknál nyáron a napsütés idejét két az ablakok sarkait összekötő egyenes által bezárt ívhossz adja (lásd I. ábrát), mert napfelkeltekor vagy napnyugtakor nap nem éri az ablakot. A „C“ ábrából kitűnik, hogy nap nem éri az ablakot, mert az ablakbélés a napsugarakat felfogja. A napkártyákról különböző adatokat lehet leolvasni, például a déli ablak leghosszabb ideig nem nyáron kap napot (9 óra), hanem március és szeptember 21-én (12 óra), mert nyáron a nap kelettől nyugatig tartó útját 3 órával gyorsabban teszi meg; télen a déli ablak kapja leghosszabb ideig a napot, körülbelül félkilenc—féltizenhat óráig, északi ablak hat hónapon keresztül egyáltalában nem kap napot, míg nyáron reggel és késő délután 3—3 órán keresztül. Az érdeklődőnek a napkártyák nem adnak egészen pontos adatokat, de elégségesek ahhoz, hogy magát tájékozhassa. Ha pedig arról akar meggyőződni, hogy közelebb vagy távolabb álló ház mikor fogja fel a napsugarakat, akkor meg kell előbb állapítani a napkártyák segítségével, mikor ér a nap a megfigyelő és az esetleg árnyékot vető ház irányába, nyáron például 9 órakor. Megállapítja a közte, a látkör és a kérdéses ház legmagasabb pontja közti szöveget, pl. 35 fok. Ha ezen szög kisebb, mint a nap állásának szöge, 49.7 fok (lásd I. ábrát), akkor a ház nem vet árnyékot.

BEUTUM JÁNOS.